

PALVELUA VERKOSSA

–Portti vapauteen -internetsivusto rikostaustaisille ja heidän läheisilleen

Pamela Tasanko ja Heli Tuominen

Opinnäytetyö kevät 2011

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Diak Etelä, Helsinki

Sosiaali- ja terveysalan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK)

TIIVISTELMÄ

Tasanko, Pamela & Tuominen, Heli. PALVELUA VERKOSSA – Portti vapauteen -internetsivusto rikostaustaisille ja heidän läheisilleen. Helsinki, kevät 2011, 58 s., 3 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Etelä Helsinki, Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK).

Opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia rikostaustaisten henkilöiden ja heidän läheistensä auttamisen mahdollisuuksia internetin avulla. Opinnäytetyö perehtyi Kriminaalihuollon tukisäätiön ylläpitämään Portti vapauteen -internetsivustoon. Tutkimukseen kuului kaksi kyselyä. Portti vapauteen -internetsivustolla oli vastattavissa sivustoa koskeva kävijäkysely. Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston asiakkaille järjestettiin informoitu kirjallinen kysely. Tavoitteena oli selvittää, kuka Portti vapauteen -internetsivustoa käyttää, mitä tietoa sieltä haetaan ja miten sivustoa toivottaisiin kehitettäväksi. Kyselyillä haluttiin lisäksi kartoittaa Portti vapauteen -internetsivuston tunnettavuutta.

Tutkimus oli kvantitatiivinen. Apuna aineiston keruussa ja raportoinnissa käytettiin Webropol -ohjelmistoa. Analysoinnissa tutkittiin määriä, keskilukuja sekä prosenttijakaumia. Tulokset eriteltiin ja koottiin taulukoiksi.

Tulosten mukaan Portti vapauteen -internetsivuston sisältöön oltiin hyvin tyytyväisiä. Kriminaalihuollon tukisäätiöllä ja Portti vapauteen -internetsivustolla on hyvä asema psykososiaalista verkkoauttamista järjestävien tahojen edustajana. Portti vapauteen -internetsivuston käyttäjiä oli laajalti lähes kaikissa ikäryhmissä. Enemmistö kyselyyn vastanneista oli naisia ja moni oli rikostuomion saaneen henkilön läheinen. Erytisen suosittuja sivustolla olivat keskustelualueet, järjestöjen auttamismahdollisuudet sekä Suomen rangaistusjärjestelmää koskeva tieto.

Sivuston tunnettavuudessa rikostuomion saaneiden keskuudessa olisi vielä parantamista. Rikostaustaisten sivuston käytössä on erityisesti huomioitava, että vangin ei ole vankilassa mahdollista käyttää internetiä. Tutkimuksen mukaan kuitenkin vapaudessa moni rikostaustainen käyttää internetiä säännöllisesti. Internet toimii hyvänä väylänä psykososiaalisen avun tarjoamiseen, muttei selvästikään ole vielä rikostaustaisille luontevin tapa etsiä apua omiin ongelmiin.

Portti vapauteen -internetsivuston ulkoasuun ja selkeyteen toivottiin parannusta. Lisäksi erityisesti rikostaustaisten perheille ja lapsille suunnattuja osioita toivottiin sivustolle.

Asiasanat: rikosseuraamusjärjestelmä, verkkoauttaminen, internetkysely, kvantitatiivinen tutkimus

ABSTRACT

Tasanko, Pamela and Tuominen, Heli

Web services for people with criminal background and for their relatives. 58 p., 3 appendices. Language: Finnish. Helsinki, Spring 2011.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Degree: Bachelor of Social Services.

It is challenging to help people who have a criminal background. Even more challenging it is to integrate these people into society so that they would lead a crime free life.

The objective of this study was to examine whether Internet could be used as a tool to help people with psychosocial problems and criminal backgrounds. The research focused on the Internet web page called "The Gate to Freedom" (Portti vapauteen), which is intended for people with a criminal background, and for their relatives also. Another aim of the study was to identify who visited the web page and what type of information they searched from it. It was also inspected how the web page could be improved. The study was conducted in co-operation with The Probation Foundation of Finland.

The quantitative research method was used in the study. The study was conducted during autumn 2010 through an Internet survey directed to the people who used "The Gate to Freedom" web page. A similar survey was also conducted to the customers of the Finnish Criminal Sanctions Agency in Helsinki in order to create an understanding of how well known the web page was. A total of 114 responses were received. The Webropol program was used to collect, analyze, and report the data.

The results indicated that "The Gate to Freedom Web page" was used by people from all age groups ranging from 18 to 58 and older. Most of the users were female and closely related to a person with a criminal background. Peer group forums were one of the most used parts of the webpage. The users also used the pages to search for information concerning the criminal legislation in Finland. However, it seemed that the webpage was not very well known among its target group, and it is suggested that the awareness of it will be increased through marketing efforts.

Keywords: web page, psychosocial support, criminal legislation, quantitative study

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 KRIMINAALIHUOLLON TUKISÄÄTIÖN TOIMINTA	8
2.1 Organisaation kuvaus.....	8
2.2 Portti vapauteen -internetsivut rikostaustaisille ja heidän läheisilleen	9
3 RIKOKSEEN SYYLLISTYNEEN SEURAAMUKSET SUOMESSA	11
3.1 Seuraamusjärjestelmä.....	11
3.2 Lainsäädäntö ja rikosseuraamusala	11
3.3 Rangaistuksen suorittaminen vankeudessa	12
3.4 Rangaistuksen suorittaminen vapaudessa.....	12
3.5 Vapauttamissuunnitelma	13
4 ELÄMÄNTILANTEEN HAASTEET VANGEILLA.....	14
4.1 Vankien päihdeongelmat.....	14
4.2 Vankien oppimisvaikeudet.....	16
4.3 Vankien psyykkiset ja somaattiset ongelmat	17
4.4 Sosiaaliturva ja muut palvelut.....	18
5 VANKIEN SUHTEET PERHEESEEN JA LÄHEISIIN.....	20
5.1 Perhetyö vankilassa	20
5.2 Perheenjäsen vankilassa.....	21
6 APUA JA TUKEA VERKOSSA	23
6.1 Verkkoauttamisen eettiset periaatteet	24
6.2 Vertaistukea internetin keskustelupalstoilta.....	25
6.3 Verkkoauttaminen Suomessa.....	26
7 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	30
7.1 Tutkimuskysymykset	30

7.2 Kyselylomakkeen laadinta.....	31
7.3 Aineiston keruu.....	33
7.4 Aineiston analysointi.....	34
8 TUTKIMUSTULOKSET.....	35
8.1 Taustatiedot.....	35
8.1.1 Vastaajien sukupuoli.....	35
8.1.2 Vastaajien ikä.....	36
8.1.3 Vastaajien asuinalue.....	37
8.1.4 Vastaajien elämäntilanne.....	37
8.2 Saatavuus ja käytön useus.....	38
8.2.1 Portti vapauteen -internetsivuston löytäminen.....	38
8.2.2 Portti vapauteen -internetsivuston käytön useus.....	39
8.3 Sivuston käytön tarkoitukset.....	40
8.3.1 Portti vapauteen -internetsivustolla vierailun syy.....	40
8.3.2 Portti vapauteen -internetsivustolta haettava tieto.....	41
8.3.3 Portti vapauteen -internetsivuston käytetyt osiot.....	42
8.4 Portti vapauteen -internetsivuston arviot.....	44
8.5 Tärkeät ja kehitettävät asiat sivustolla.....	45
8.5.1 Portti vapauteen -internetsivustossa säilyttämisen arvoista.....	46
8.6 Kirjallinen informoitu kysely Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston asiakkaille.....	47
8.6.2 Internetin ja Portti vapauteen -sivuston käyttö.....	48
9 JOHTOPÄÄTÖKSET.....	50
10 TUTKIMUKSEN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS.....	53
11 POHDINTA.....	55

1 JOHDANTO

Tietokoneet ja internet ovat nykyään jo lähes kaikkien ulottuvilla. Tilastokeskuksen vuonna 2010 julkaiseman tutkimuksen mukaan 16–74-vuotiaista suomalaisista 86 % oli käyttänyt internetiä viimeisen kolmen kuukauden aikana. Jopa 72 % ilmoitti käyttävänsä internetiä päivittäin. 57 % internetin käyttäjistä oli etsinyt sairauksiin, ravitsemukseen tai terveyteen liittyvää tietoa. (Tilastokeskus 2010a). Tämä tulos osoittaa, että ihmiset käyttävät internetiä koska sieltä on helppo lähteä kartoittamaan omaa tilannetta ja palveluntarvetta.

Sosiaaliala on muiden alojen mukana suunnannut toimintaansa uudella tavalla, kun useita palvelutoimintoja on siirretty internetiin ja asiakkailta on mahdollisuus asioida sähköisesti. Verkkotieto ja -viestintä vaikuttavat sosiaalialalla niin asiakkaiden kuin myös työntekijöiden toimintaan. Ne helpottavat avun tarjoamista ja avun piiriin hakeutumista, tukevat ammattilaisia sekä lisäävät uusien sähköisten palveluiden kysyntää. (Heikkonen & Ylönen 2010, 113.) Verkkoauttamisella on käyttäjälleen useita etuja. Anonyymiyys, matala kynnys palvelujen käyttämiseen sekä mahdollisuus saada apua aikaan ja paikkaan katsomatta ovat vaikuttaneet osaltaan lisääntyneeseen avun hankintaan internetistä. (Utoslahti 2009, 8.)

Sosiaalialan ammattilaiset käyttävät tietoteknisiä välineitä oman työnsä tukena, mutta palvelevat myös asiakkaitaan jatkossa tietotekniikan välityksellä nykyistä enemmän. Sosiaalialan työ on perinteisesti kasvokkain tehtävää, vuorovaikutukselle perustuvaa työtä. Tietotekniikan käyttö herättää myös kysymyksiä yksityisyyden suojasta, turvallisuudesta sekä asiakkaiden tasa-arvoisesta kohtelusta. Sosiaalityö perustuu usein henkilökohtaiseen palveluun, ja niin onkin vaikea kuvitella, että työtä voitaisiin hoitaa pelkästään tietokoneiden välityksellä. Ennustetaan kuitenkin, että raja kasvokkain ja etäyhteyksin hoidettavien palveluiden välillä tulee muuttumaan. (Heikkonen & Ylönen 2010, 124.)

Kriminaalihuollon tukisäätiö on ollut edelläkävijä verkkopalvelujen kehittämisessä Suomessa. Se ylläpitää yhteistyössä Rehellistä elämää -verkoston kanssa Portti vapauten -internetsivustoa, joka on suunnattu rikostaustaisille henkilöille sekä heidän läheisilleen. Sivustolle on koottuna runsaasti monipuolista tietoa ja neuvontaa aihepiireistä, jotka koskettavat erityisesti rikostuomion saaneita sekä heidän läheisiään. Lisäksi sivustolta löytyy muun muassa paljon linkkejä eri yhteistyötahojen internetsivustoille.

Aiheen ajankohtaisuuden vuoksi kiinnostuimme verkkoauttamisen tutkimisesta. Perehdyimme auttamisen mahdollisuuksiin internetin avulla. Keskityimme Portti vapauten -internetsivuston ja sen kohderyhmän tutkimiseen. Opinnäytetyötämme varten toteutimme yhteistyössä Kriminaalihuollon tukisäätiön kanssa Portti vapauten -internetsivustolla kävijäkyselyn. Lisäksi toteutimme sivuston käyttöä ja tunnettavuutta kartoittavan informoidun kirjallisen kyselyn Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston asiakkaille. Nämä kyselyt toteutettiin syksyllä 2010.

2 KRIMINAALIHUOLLON TUKISÄÄTIÖN TOIMINTA

2.1 Organisaation kuvaus

Kriminaalihuollon tukisäätiö (KRITS) on asiantuntija ja palveluiden tuottaja ja tuottaa palveluita vankilasta vapautuneille. Säätiön toiminta on jaettu kehittämissyksikköön, viestintä- ja tietohallintoyksikköön, hallinto- ja talousyksikköön ja asumispalveluyksikköön. Näiden lisäksi Kriminaalihuollon tukisäätiön toimintaan kuuluu vertaistuki Redis, kunta- ja vankilayhteistyö sekä edunvalvonta.

Kriminaalihuollon tukisäätiön tavoitteisiin kuuluu edistää vankilasta vapautuneiden selviytymistä ja elämänhallintaa vapaudessa. Yksi viestintäyksikön tärkeimmistä tehtävistä on Portti vapautuneiden -internetsivuston kehittäminen. Säätiön periaatteita ovat rehellisyys, päihteettömyys, yhteisvastuullisuus ja toveruus. Tämän lisäksi säätiön tarkoitus on kehittää ja vaikuttaa kaikilla mahdollisilla tavoin kriminaalihuoltotyöhön. (Kriminaalihuollon tukisäätiö i.a.)

Vankilasta vapautuvien asemassa on edelleen paljon parannettavaa. Yhteiskunnan tulisi pystyä kehittämään yhtenäisen, toimivan menettelytavan vankilasta vapautuneille. Menettelytavan tulisi huomioida kaikki tarpeelliset ja tarvittavat palvelut (kuten asunto, toimeentulo, päihde- ja mielenterveyshuolto, kuntoutus, koulutus ja työ sekä velkojen hoitaminen) sekä niiden saannin. Tämä todella tukisi vapautuvan mahdollisuutta rikoksettomaan elämään ja sopeutumista yhteiskuntaan. (Kaurala & Kylämarttila 2010, 48–53.)

Yksi tämän hetkistä tehtävistä Kriminaalihuollon tukisäätiössä on kehittää vapautuneille nykyistä kuntoutuspainotteisempaa jälkihuoltojärjestelmää. Tämä kehittäminen tapahtuu lähinnä takaamalla ja ylläpitämällä vapautuneiden palveluiden ja etujen saamista sekä järjestämällä tutkimuksia ja koulutuksia.

Vuonna 2009 säätiöllä oli käynnissä kahdeksan kehittämissuorannetta. Kohderyhmien tukemisen ja kehittämisen lisäksi säätiö edistää ja tukee alan järjestöjä ja vapaaehtoistyötä. (Kriminaalihuollon tukisäätiö i.a.)

Vangin vapautuessa kolmannen sektorin toiminta, kuten Kriminaalihuollon tukisäätiö on tärkeässä roolissa. Vapautuneen oman motivaation lisäksi yhteistyö kaikkien eri palveluntuottajien, perheen ja läheisten välillä on ratkaisevassa asemassa onnistuvaan rikoksettomaan elämään. (Rikosseuraamuslaitos i.a.)

2.2 Portti vapauteen -internetsivut rikostaustaisille ja heidän läheisilleen

Portti vapauteen -internetsivusto on avattu tammikuussa 2007 rikostaustaisille suuntautuneena ja helmikuussa 2009 sivusto täydentyi lisäosa-alueella rikostaustaisten läheisille. Palvelun tuottaa Kriminaalihuollon tukisäätiö yhteistyössä Rehellistä elämää -verkon kanssa. Rehellistä elämää -verkosto koostuu noin 30:sta kriminaalihuollon alalla toimivasta järjestöstä ja yhteisöstä. Internetsivuston tarkoitus on vähentää uusintarikollisuutta sekä tukea vankilasta vapautuneita ja heidän läheisiä sopeutumaan yhteiskuntaan. Portti vapauteen -internetsivustolta löytyy selkeät osastot rikostaustaisille ja heidän läheisilleen. Näiden osastojen alle on koottu esimerkiksi paljon hyödyllistä ja ajankohtaista tietoa, kuten opas vankilasta vapautuneille, keskustelualueet, järjestöjen linkit, uutiset ja tapahtumakalenteri. (Portti vapauteen i.a.)

Lehmusvaaran (2009) mukaan vuonna 2009 marraskuun mennessä Portti vapauteen -internetsivustolla oli ollut 27635 käyntiä. Tämä kävijämäärä on kaksinkertaistunut edelliseen vuoteen verrattuna. Keskimäärin kuukaudessa on 2723 käyntiä, ja ne jakautuvat tasaisesti kaikille viikonpäiville. (Lehmusvaara 2009.)

Suosituin osio Portti vapauteen -internetsivustolla on vuonna 2009 ollut Tapahtumakalenteri. Seuraavaksi suosituin on ollut Kohtaamisia -palstan

arkisto, ja kolmanneksi sivuston tapahtumakalenteri rangaistujen läheisille. 2009 avattiin myös uudet keskustelusivut, joilla suurin osa keskusteluista noin 85 %, on käyty Linnalesket -foorumilla. Vuonna 2010 Portti vapauteen -internetsivustoa laajennettiin niin, että se tukee paremmin myös rikostaustaisten ja heidän läheistensä kanssa toimivia ammattilaisia. Sivustoa kehitetään ja parannetaan jatkuvasti, seuraavaksi on tarkoitus avata oma osasto suunnattuna perheille ja lapsille. (Lehmusvaara 2009.)

3 RIKOKSEEN SYYLLISTYNEEN SEURAAMUKSET SUOMESSA

3.1 Seuraamusjärjestelmä

Kun rikoksen epäillään tapahtuneen, tulee tehdä rikosilmoitus poliisille. Poliisi tutkii rikoksen tapahtumaa kuulustelemalla epäiltyä, uhria ja muita tarpeellisia silmännäkijöitä. Mikäli poliisi toteaa rikoksen tapahtuneen, tämä ilmoittaa asiasta syyttäjälle, joka vie asian eteenpäin. Rikokseen syyllistynyt voi rikoksesta riippuen suorittaa rangaistuksensa tuomioistuimen määräämänä vankeusrangaistuksena, ehdollisena rangaistuksena tai vapaudessa suoritettavana yhdyskuntapalveluna tai nuorisorangaistuksena. (Poliisi i.a.)

Rikosseuraamuslaitoksen vastuulla on pitää huolta vankien oikeudesta toimeentuloon, perus- ja terveydenhuoltoon. Rikosseuraamuslaitoksen terveydenhuoltoyksikkö vastaa palveluiden järjestämisestä. Erityisesti vankien päihde- ja mielenterveysongelmat ovat lisääntyneet huomattavasti. Vankeinhoidon päihdestrategian mukaan vankilan päihdetyö sisältää päihdehoitoa, kuntoutusta sekä sen seuranta. Lisäksi vankiloissa tuetaan päihdeettömyyttä eri vertaisryhmien avulla esimerkiksi AA ja NA-ryhmät. Suurin osa rikoksen tekijöistä on sosiaalityön ja toimeentulotuen, asumispalvelujen sekä päihdehuollon tarpeessa. (Rikosseuraamuslaitos i.a.)

3.2 Lainsäädäntö ja rikosseuraamusala

Rikosseuraamusalalla tarkoitetaan valtion ylläpitämää toimintaa, jonka toiminta alueena on koko maa. 1.1.2010 rikosseuraamusala muuttui merkittävästi, jolloin uusi rikosseuraamusalan viranomaisen Rikosseuraamuslaitos aloitti toimintansa oikeusministeriön alaisuudessa. Laki Rikosseuraamuslaitoksesta 27.11.2009/953 ohjaa Rikosseuraamuslaitoksen toimintaa, jonka tehtävänä ovat ehdollisen vankeusrangaistuksen tuomittujen ja vapauteen päästettyjen valvonta ja niiden täytäntöönpanot. Näiden lisäksi Rikosseuraamuslaitos hoitaa

tutkintavankeuden toimeenpanot. Tämän lain tukena toimivat Vankeuslaki 23.9.2005/767 ja laki ehdonalaisen vapauden valvonnasta 23.9.2005/782, jotka säätävät rangaistuksen suorittamisen muotoa, vapauden menetystä tai sen rajoittamista. Näiden kolmen lain yhtenäinen tavoite on lisätä tuomittujen valmiuksia rikoksettomaan elämään, edistää heidän elämänhallintaansa ja sopeutumistaan yhteiskuntaan. Organisaatiouudistuksen myötä 1.1.2010 alkaen Suomessa oli yhteensä 16 Yhdyskuntaseuraamustoimistoa ja 29 vankilaa, jotka yhdessä muodostavat 14 Rikosseuraamuskeskusta. (Rikosseuraamuslaitos i.a.)

3.3 Rangaistuksen suorittaminen vankeudessa

Tuomioistuin voi määrätä vankeusrangaistuksen joko määräaikaisena tai elinkautisena. Sen sijaan vain harvoista rikoksista voidaan määrätä elinkautiseen vankeusrangaistukseen. Elinkautisesta vankeusrangaistuksesta voi vapautua aikaisintaan 12 vuoden vankilassaolon jälkeen. Ennen kuin vanki pääsee ehdonlaiseen vapauteen, hänet voidaan määrätä valvottuun koevapauteen. Suomen tasavallan presidentti voi myös vapauttaa elinkautisen armahduksella. Rikosseuraamusvirasto kirjasi vuonna 2009 tuomiorekisteriin 15379 tuomiota. Näistä tuomioista 11493 oli vankeustuomioita, 3875 yhdyskuntapalvelutuomioita, ja ainoastaan 10 nuorisorangaistusta. Vastaavasti vuonna 2008 kirjattiin 11878 vankeustuomioita, 4115 yhdyskuntapalvelutuomiota ja 20 nuorisorangaistusta. Vuosi 2008 oli neljäs perättäinen vuosi kun vankilaluvut laskivat Suomessa. Vuonna 2009 vapauteen pääsi 6185 rangaistuksena suorittanutta vankia, ja vankien keskimääräinen laitosaika oli noin yhdeksän kuukautta. (Rikosseuraamuslaitos i.a.)

3.4 Rangaistuksen suorittaminen vapaudessa

Suomessa yhdyskuntaseuraamukset on määritelty seuraavasti:

Yhdyskuntaseuraamukset ovat ehdollisesti rangaistujen nuorten valvonta, nuorisorangaistus, ehdonalaisesti vapautuneiden valvonta ja yhdyskuntapalvelu. Nämä seuraamukset toimeenpannaan normaalin arkielämän piirissä ja toimeenpanossa on mukana viranomaisten lisäksi tavallisia kansalaisia palvelupaikkojen yhdyshenkilöinä ja yksityisvalvojina. (Yhdyskuntaseuraamustyön kehittämisen linjaukset 2006, 9.)

Ehdollista vankeusrangaistusta voidaan Suomessa määrätä enintään kahdeksi vuodeksi. Ehdollisen rangaistuksen ohessa voidaan tuomita maksamaan sakkoja. Rikokseen syyllistyneiden vapaudessa suoritettavista yhdyskuntaseuraamuksista vastaa Rikosseuraamuslaitos. Yhdyskuntapalvelu on rikoslakiin sisältyvä yleinen rangaistus, jossa tuomittu sitoutuu sen sisältämään yhdyskuntapalveluun ja työvelvoitteeseen. Rangaistuksen pituus määräytyy yhdyskuntapalvelun tuntimäärästä. Yhdyskuntapalvelurangaistuksia on vuosittain annettu 3600–3700 kappaletta. Näistä tuomituista noin 50 % ovat syyllistyneitä törkeään rattijuopumukseen. Yhdyskuntapalvelurangaistuksista noin 80 % suoritetaan loppuun. (Rikosseuraamuslaitos i.a.)

3.5 Vapauttamissuunnitelma

Uuden vankeuslain mukaan vankilan sosiaalityöntekijän tai vankeinhoitoesimiehen tulee tehdä vangin kanssa vapautumissuunnitelma. Vapauttamissuunnitelman tavoite on motivoida vankia hoitamaan ja huolehtimaan omia asioita sekä varmistaa, että vangilla on siviilissä saatavilla tarvittavat palvelut, joita muun muassa ovat työ tai opiskelu, toimeentulo, asuminen, päihde- ja mielenterveyskuntoutus sekä sovittu valvonta. Vapauttamissuunnitelmaa tulisi ryhtyä tekemään puoli vuotta ennen vapautumista. Mikäli rangaistuksen pituus on alle puoli vuotta, vapauttamissuunnitelman tekeminen aloitetaan mahdollisimman pian. (Antikainen 2008, 3 – 4.)

4 ELÄMÄNTILANTEEN HAASTEET VANGEILLA

Vankilatuomion saaneilla henkilöillä on paljon psykososiaalisia ongelmia, joihin he tarvitsevat tukea ja apua. Nämä ongelmat ovat usein pitkäaikaisia, ja heille suunnatun avun tulee rakentua niin, että sitä on saatavilla vielä tuomion suorittamisen jälkeen. Leppävuoren (2009,15) mukaan psykososiaalisilla palveluilla tarkoitetaan psyykkisten, sosiaalisten ja hengellisen tuen palveluita, jotka voidaan jakaa psyykkiseen huoltoon, sosiaalityöhön ja -palveluihin sekä kirkon tarjoamaan hengelliseen huoltoon. Rikosseuraamuslaitoksen mukaan psykososiaalisen työn avulla vankiloissa pyritään sosiaalisten ongelmien ja psyykkisen pahoinvoinnin vähentämiseen. Psykososiaalinen työ koskettaa sekä vankia että hänen läheisiään. Työn tavoitteena on selviytymisen edistäminen sekä toiminta- ja ajattelutapojen muuttaminen. Käytännössä vankiloissa tätä työtä tekevät psykologit, pastorit, sosiaalityöntekijät ja erityisohjaajat. Lisäksi psykososiaaliseen työhön kuuluu perhetyötä. (Rikosseuraamuslaitos i.a.)

Perehdymme seuraavaksi apuun ja tukeen, jota rangaistusta suorittavat vangit tarvitsevat vankilatuomionsa aikana tai välittömästi sen jälkeen. Vankien yleisimmät ongelmat, joihin he apua tarvitsevat ovat päihde- ja mielenterveysongelmat, somaattiset sairaudet sekä vankiloissa tehtävä perhetyö ja lähisuhdeväkivallan ehkäisy.

4.1 Vankien päihdeongelmat

Vankiloissa toteutetun laajan terveystutkimuksen mukaan vangeilla on paljon päihdeongelmia. Jopa yhdeksän vankia kymmenestä on riippuvainen päihteistä. (Tamminen 2010.) Päihdehoidon sekä päihteettömyyttä tukevan kuntouttavan toiminnan avulla vankeja voidaan auttaa kohti päihteetöntä ja rikoksetonta elämää sekä elämänhallintaa. (Rikosseuraamuslaitos i.a.) Pysyvän elämänmuutoksen aikaan saamiseksi päihteettömään elämään pyrkiminen on vangeille erityisen tärkeää. Vankilaympäristö tarjoaa omat haasteensa

päihdeettömänä pysymiselle, mutta vankilan päihdetyö tarjoaa päihdeettömyyteen pyrkivälle siihen hyvät edellytykset ja paljon tukea.

Päihdetyön strategian mukaan päihdetyö vankiloissa jaetaan päihdehoitoon, päihdekuntoutukseen ja päihdevalvontaan. Vankilan terveydenhuollon toteuttama päihdehoito sisältää vangeille tehtävän päihdearvion, mahdollisen vieroitus- ja katkaisuhoidon, päihdepsykiatrisen hoidon sekä lisäksi opioidiriippuvaisille suunnatun korvaus- ja ylläpito-hoidon. Päihdekuntoutus puolestaan sisältää kuntouttavan toiminnan, jota toteutetaan sekä yksilötyönä että erilaisissa keskusteluryhmissä. (Rikosseuraamuslaitos i.a.) Vangeille on tarjolla monenlaisia päihdekuntoutusohjelmia. Aiemmin päihdeohjelmia on kehitetty melko vapaasti kunkin laitoksen omien tarpeiden mukaisesti. Vuodesta 2010 alkaen käytössä olevat päihdekuntoutusohjelmat ovat läpikäyneet hyväksymismenettelyn. Tämä tarkoittaa, että ohjelmat ovat sekä teoriassa että käytännössä hyväksi havaittuja. Hyväksyminen edellyttää käsikirjan laatimista, jotta päihdekuntoutusohjelma voidaan ottaa käyttöön useissa laitoksissa. Eräs näistä hyväksytyistä päihdekuntoutusohjelmista on Kalterit taakse -ohjelma, joka perustuu kognitiiviseen psykoterapiaan. (Kurki, Kurki–Suutarinen & Taruvuori 2010, 67.) Vankiloiden päihdevalvonta koostuu myös päihdeettömyyden valvonnasta ja sisäisistä tarkastuksista. Vankilan päihdekuntoutuksen läpikäyneitä vankeja voidaan sijoittaa myös ulkopuoliseen päihdehoitolaitokseen. Tämän päihdehoidon kesto voi olla enintään kuusi kuukautta ja ehtona sen edellytetään edistävän vangin kuntoutumista. (Rikosseuraamuslaitos i.a.)

Todellisuudessa kontrollijärjestelmä joutuu vastaamaan yhä suuremmasta osasta päihdeongelmaisten laitoshoidosta, kun sosiaali- ja terveystalvueluita on leikattu. Kriminaalihuollon tukisäätiö on selvittänyt, että vuonna 2010 silti vain 401 vankia osallistui päihdekuntoutusohjelmiin. Päihdekuntoutuksen siirtämisessä kontrollijärjestelmän hoidettavaksi on myös muita ongelmia. Vankilan suljetuissa olosuhteissa hyvin alkanut kuntoutus on usein hyödytöntä, koska se ei jatku vapautumisen jälkeen. (Kriminaalihuollon tukisäätiö i.a.)

4.2 Vankien oppimisvaikeudet

Oppimisvaikeuksilla tarkoitetaan vaikeuksia lukemisessa, kirjoittamisessa, matematiikassa, hahmottamisessa, motoriikassa tai keskittymisessä. Tavallisesti vaikeuksia esiintyy usealla eri alueella. (Sunimento 2010.) Kärkkäisen (2011) mukaan oppimisvaikeuksien hoitamisen on todettu vähentävän uusintarikollisuutta. Paras tulos tässä saavutettaisiin, jos oppimisvaikeuksiin puututtaisiin jo peruskoulussa. (Kärkkäinen 2011.) Vankien koulutustausta on heikempi kuin keskimäärin valtaväestöllä. 6 % vangeista on vailla peruskoulun päästötodistusta ja peräti puolella vangeista ei ole lainkaan peruskoulun jälkeistä koulutusta. Tätä heikkoa koulutustaustaa voidaan selittää oppimisvaikeuksilla. (Sunimento 2010.)

Rikostaustaisen itsetunnon kannalta oppimisvaikeuksien tunnistaminen ja tiedostaminen on helpottavaa. Oppimisvaikeuksilla voidaan selittää monia aiempia epäonnistumisen kokemuksia. Kriminaalihuollon tukisäätiön vuosina 2007 -2010 toiminut Oppimisvaikeuksista vapaaksi -hanke perehtyi alle 30-vuotiaiden rikostaustaisten oppimisvaikeuksiin. Heille pyrittiin järjestämään oppimisvaikeudet huomioivia kuntoutuspolkuja rangaistusajan jälkeen. Moni hankkeen asiakkaista päätyikin opiskelemaan uudestaan oivallettuaan oman tapansa oppia. Erityisen merkittäväksi rikostaustaisen tulevaisuuden kannalta muodostui, että heille löydettiin jo rangaistusaikana soveltuva jatkopolku, esimerkiksi sellaisessa oppilaitoksessa, jossa oppimisen erityistarpeet pystytään huomioimaan. (Sunimento 2010.)

Vankiloissa vangeille tehtävissä riski- ja tarvearviossa sekä rangaistusajan suunnitelman laatimisessa tulisi paremmin huomioida oppimisvaikeudet. Tyypillisesti näissä suunnitelmissa päätavoite liittyy päihteiden käytön vähentämiseen. Tutkimusten mukaan erityisesti päihdeongelmaisilla on runsaasti oppimisvaikeuksia. On siis tärkeää, että mahdolliset oppimisvaikeudet kartoitetaan ja otetaan huomioon, sillä tunnistamattomat oppimisvaikeudet voivat olla myös syynä päihdeongelman syntymiseen. (Sunimento 2010.) Lisäksi tunnistamattomilla oppimisvaikeuksilla on todettu olevan suora yhteys

syrjäytymiseen. (Kärkkäinen 2011.) Tyypillisessä vangin tarinassa oppimisvaikeuksien takia opiskelut eivät suju ja sen myötä on vaikea löytää työpaikkaa. Se puolestaan johtaa syrjäytymiseen muusta yhteiskunnasta. (Sunimento 2010.)

4.3 Vankien psyykkiset ja somaattiset ongelmat

Vangit ovat haastava asiakasryhmä, joilla on paljon sekä psyykkisiä että somaattisia terveysongelmia. Tästä karua kieltä kertoo se, että vangit kuolevat keskimäärin alle 50-vuotiaina eli lähes 30 vuotta nuorempina kuin muu väestö. Kuoleman tyypillisiä, muita kuin terveydellisiä syitä ovat itsemurhat, väkivalta, onnettomuudet ja myrkytykset. (Luukkala 2007,49.)

Luukkala (2007, 49) toteaa, että vangit sairastavat paljon ja voidaan jopa sanoa, että he ovat väestömme sairain osa. Suonensisäisestä huumeiden käytöstä saatuja virustartuntoja on noin puolella vangeista. Lisäksi monilla vangeilla on C-hepatiitti, joka lisää riskiä sairastua myöhemmin maksakirroosiin tai syöpään. Muita vangeille tyypillisiä sairauksia ovat tapaturmien jälkitilat, hengityselin-, tuki- ja liikuntaelin-, neurologiset sekä sydän- ja verenkiertoelimistön taudit. Huomioitavaa on myös suun ja hampaiden huono terveydellinen tila. Vangeista peräti 60 %:lla on jatkuva lääkärin määräämä lääkitys. Vankien huonoon terveydentilaan olisikin ehdottomasti saatava parannuksia. (Kärkkäinen 2011.)

Vangeilla on somaattisten eli kehollisten sairauksien lisäksi paljon mielenterveysongelmia. Mielenterveysongelmista tyypillisimpiä ovat mielialahäiriöt eli neuroosit, masennus ja mania, persoonallisuushäiriöt sekä psykoosit ja skitsofrenia. (Luukkala 2007, 49.) Lähes joka toisella vangilla on todettu persoonallisuushäiriö, ahdistuneisuushäiriö, masennus tai muu psyykinen sairaus. (Tamminen 2010.)

Kaikkein yleisimmät mielenterveyteen liittyvät diagnoosit vangeilla ovat narsismi, antisosiaalisuus ja päihdeongelmat. Narsismilla tarkoitetaan

sairaalloista itseihailua ja ylemmyyden tunnetta toisiin nähden. Narsistisesti häiriintynyt ihminen pyrkii maksimaalisesti hyötymään muista ihmisistä antamatta itsestään juuri mitään toiselle. Tämä yksipuolinen hyödyn tavoittelu voi liittyä esimerkiksi toisen seksuaaliseen tai taloudelliseen hyväksikäyttöön. Antisoziaalisuus on yhteiskuntakielteisyyttä, opiskelun ja palkkatyön vähättelyä ja perhearvojen mitätöintiä. Se on auktoriteettivihaa, joka kohdistuu vanhempiin, poliiseihin, tuomareihin, vankilaviranomaisiin ja poliitikoihin, eli kaikkiin joilla on asemansa puolesta valtaa. Antisoziaalinen henkilö ratkoo ongelmia turvautuen koston sekä fyysiseen ja henkiseen väkivaltaan. Olennaista on, että usein nämä kolme diagnoosia; narsismi, antisoziaalisuus ja päihdeongelma kulkevat käsi kädessä ja ruokkivat toinen toisiaan. (Luukkala 2007, 17.) Ei liene kaukaa haettava, että nämä saattavat olla syynä myös jatkuvalle vankilakierteelle. Tämän kierteen katkaiseminen vaatisi puolestaan suurta panostusta vankien mielenterveyshoitoon.

4.4 Sosiaaliturva ja muut palvelut

Erillistä kuvausta vankilan sosiaalityöstä ei ole olemassa, vaan vankilan sosiaalityö toteutetaan yleisen sosiaalihuoltolain mukaisesti. Sosiaalityön menetelmistä vankilassa käytetään lähinnä yksilö- ja perheohjausta, joka sisältää neuvontaa, sosiaalisten ongelmien ja velkojen selvittämistä, toimeentulon turvaamista, tarvittaessa asunnon etsimisen ja mahdollisen jatkopolun löytämisen. Lisäksi sosiaalityöntekijä pyrkii rakentamaan toimivan verkoston vangin ympärille, joka puolestaan tukee hänen vapautumistaan ja kykyään selviytyä arkielämässä. Tämä verkosto koostuu eri toimijoista ja yhteistyötahoista. (Antikainen 2008, 3–4.)

Sosiaaliturva vankeusrangaistuksen aikana vaihtelee. Lainsäädäntö ja hallintokäytännöt ovat riippuvaisia muun muassa suoritettavan tuomion laadusta. Ehdotonta tuomiota suorittavan vangin tilanteessa on huomioitavaa, että osa etuuksista lakkaa heti vankeusrangaistuksen alkaessa. Tällaisia etuuksia ovat muun muassa työttömyys-, sairaus- ja vanhempainrahat.

Kansaeläke lakkaa kolmen kuukauden kuluttua ja esimerkiksi yleistä asumistukea voidaan maksaa tällöin kuuden kuukauden ajan. Joitakin etuuksia maksetaan normaalisti, kuten ansioeläkettä tai opintorahaa vankilan ulkopuoliseen opiskeluun. Sakko- ja tutkintavangit menettävät heti työttömyyspäivärahan ja opintotuen. Yhdyskuntaseuraamuksia suorittavat saavat pitää samat etuudet kuin muutkin kansalaiset. (Kriminaalihuollon tukisäätiö i.a.)

Mikäli vankeusrangaistusta suorittaneella ei ole työtä, vankilasta vapautumista seuraavana päivänä hänen pitää ilmoittautua työttömäksi työnhakijaksi lähimpään Työ- ja elinkeinotoimistoon. Pitkän vankeusajan jälkeen työllistyminen suoraan työmarkkinoille voi olla epärealistista. Tyypillisiä esteitä ovat koulutuksen ja työkokemuksen puuttuminen, oppimisvaikeudet tai päihde- tai mielenterveysongelmat. Parhaiten integroituminen yhteiskuntaan ja työelämään käynnistyykin esimerkiksi kuntoutuksen, työkokeilun, kuntouttavan työtoiminnan tai työelämävalmennuksen kautta. (Antikainen 2008, 6–7.)

5 VANKIEN SUHTEET PERHEESEEN JA LÄHEISIIN

Tilastojen mukaan vangit eivät tyypillisesti ole avioliitossa. Suurin osa vangeista ei ole koskaan ollut naimisissa. Huomattavalla osalla vangeista on kuitenkin takanaan avio- ja avoliittoja ja seurustelusuhteita ja näistä saatuja lapsia. (Luukkala 2007, 79.) Vankilatuomion saaneen vangin perhe tarvitsee paljon tukea selviytyäkseen vaikean elämäntilanteen tuomista muutoksista ja haasteista.

5.1 Perhetyö vankilassa

Vankilan perhetyöhön kuuluu kaikki se toiminta, missä ollaan yhteydessä vankien perheenjäseniin. Tällaista toimintaa ovat muun muassa normaalit tapaamiset sekä valvomattomat, niin sanotut perhetapaamiset, poistumisluvat ja perheleirit. Perhetyön tavoitteena on vangin sosiaalisten taitojen kehittäminen, vanhemmuuden tukeminen ja parisuhdeväkivallan ehkäiseminen. Perhetyön tulee olla laaja-alaista ja kuulua useille henkilöstöryhmille. Tärkeää on myös kehittää yhteistyötä vankilan ulkopuolisten perhetyön toimijoiden kanssa. (Sassi & Huhtimo 2006, 23.)

Koski-Jännes ja Hänninen (2004, 17–133) muistuttavat siitä, kuinka tärkeää on, että ihminen tuntee ylpeyttä omista saavutuksistaan. Omat saavutukset antavat ihmiselle henkistä tyydytystä ja jaksamista. Selviytyäkseen vapaudessa, vangin täytyy itse haluta elämäänsä muutosta ja vankilakierteen loppumista. Tämän muutoksen saavuttamisen tärkeitä osatekijöitä ovat perheen, muiden omaisten ja ystävien antama tuki. (Koski-Jännes & Hänninen 2004, 117–133.) Vangin perhe ja omaiset tuleekin nähdä voimavarana, ja perheen pitää saada riittävästi tietoa vankeinhoidon yleisistä käytännöistä. Perhetyön vankiloissa tulisi olla myös entistä suunnitelmallisempaa. Tavoitteena on, että perhetyö perustuisi vankeuden alussa tehtävään riski- ja tarvearvioon sekä rangaistusajan suunnitelmaan. Näissä suunnitelmissa kartoitetaan vangin sosiaalinen tilanne sekä suunnitellaan vangin tarpeita vastaavia toimenpiteitä. Suunnitelmaan

sisältyvät muun muassa poistumisluvat, vanhemmuuden ja parisuhteen tukeminen sekä mahdollinen työskentely lähisuhdeväkivallan vähentämiseksi. (Sassi & Huhtimo 2006, 24.)

Tapaamiset ovat vangin tärkein keino pitää yllä kontaktia läheisiin vankilassa oloaikana. Valvomattomien tapaamisten, eli perhetapaamisten ohjeet tulisi yhtenäistää kaikissa vankiloissa. Tällä hetkellä vankiloiden välillä on vaihtelua muun muassa siinä, kenelle perhetapaamisia myönnetään, kuinka usein ja kuinka pitkäksi aikaa kerrallaan. Myös vankiloiden perhetapaamistilat ovat puitteiltaan hyvin vaihtelevia. (Sassi & Huhtimo 2006, 23–25.)

5.2 Perheenjäsen vankilassa

Lähiomaisen vankilassa olo koettelee koko perhettä. Siviiliin jäävästä perheestä saattaa tuntua, että hekin kärsivät osaltaan rangaistusta. Tällaisessa tilanteessa perheen on helppo eristäytyä ja jättää hakemasta tarvitsemaansa apua. Onneksi on niitäkin, jotka tietävät eri tahojen auttamismahdollisuuksista ja käyttävät olemassa olevia palveluita hyväkseen. Joskus perhe saattaa myös salailla sitä, että perheenjäsen on vankilassa. Tärkeää on kuitenkin muistaa, ettei kukaan omaisista ole tehnyt rikosta. Sitä vastoin perhe tarvitsee paljon tukea selviytyäkseen vaikeasta elämäntilanteesta. (Sassi & Huhtimo 2006, 31.)

Myös vangin omainen leimautuu sosiaalisesti. Leimautumisella on suuri vaikutus koko perheen sosiaalisille suhteille. Perheen lähipiiri ja -yhteisö saattaa suhtautua vangin perheeseen aiemmasta poiketen vankeustuomion myötä. Perhe saatetaan esimerkiksi eristää kaikesta aiemmin normaalista kanssakäymisestä. Vankien puoliset ovat kertoneet, että esimerkiksi työnantajalle saatetaan vältellä kertomasta omaisen vankilassa olosta. Tämän taustalla on irtisanomisen pelon lisäksi myös pelko työyhteisön asenteiden muutoksesta heitä kohtaan. (Rikosseuraamusvirasto 2003, 16–18.)

Huomiotta ei saa myöskään jäädä perheen lapsen tuen tarve. Lapsi kokee tilanteen hyvin vastaavasti kuin esimerkiksi vanhempiansa avioeron. Samoin

kun avioerossa, vanhemman vankeustuomion myötä lapsi menettää päivittäisen kosketuksen toiseen vanhempaan ja mahdolliset tapaamiset ovat lyhyitä ja epäsäännöllisiä. Puuttuvan vanhemman merkitys on haitallista lapsen kehitykselle. Jos tilanteeseen liittyy vielä julkista häpeää tai salailua, on erittäin tärkeää, että lapsi saa riittävästi tarvitsemaansa tukea ja apua. (Rikosseuraamusvirasto 2003, 16–18.)

Perhe on vangille itselleen suuri voimavara. Vangin hyvät sosiaaliset suhteet vaikuttavat yleensä vankeinhoidon tavoitteisiin myönteisesti. Toisaalta jos suhteet perheeseen ovat huonot, ne voivat aiheuttaa myös suuria ongelmia ja niihin on siten tärkeää pystyä vaikuttamaan. Vankilapsykologit ovat työssään huomanneet vankien ja heidän perheiden ongelmien keskittyvän tietyille alueille. Näitä perhesuhteissa esiin tulleita ongelma-alueita on lukuisia. Tyypillisesti perhe voi tuntea häpeää ja syyllisyyttä, jotka johtavat siihen, että asioista on vaikea puhua. Vangit saattavat olla kypsymättömiä, ja näin ollen heillä voi olla vaikeuksia ottaa vastuuta ja vanhemman roolia. Lisäksi muun muassa päihteiden käyttö, taloudelliset ongelmat, epärealistiset odotukset, läheisriippuvuus, epävarmuus tulevaisuudesta sekä tukiverkostojen heikkous ja vähyyks ovat hyvin tyypillisiä vankilan perhetyön kysymyksiä. (Rikosseuraamusvirasto 2003, 18–19.)

Vangin perheessä saattaa esiintyä myös lähisuhdeväkivaltaa. Lähisuhdeväkivallan ehkäisemiseksi tarvitaan tarkkaa ulkopuolista havainnointia. Lähisuhdeväkivalta ei useinkaan ole vangin varsinainen päärikos, joten se saattaa helposti jäädä jopa havaitsematta. Lähisuhdeväkivaltaan on puututtava ja siihen syyllistyneitä tulee ohjata jatkossa myös vankilan ulkopuoliseen hoitoon. Lähisuhdeväkivallan ehkäisyyn tarvitaan erityinen kuntoutusohjelma. Olemassa on erilaisia väkivallan käytön hallitsemista, suuttumuksen hallintaa ja sosiaalisia taitoja kehittäviä ohjelmia, jotka sopivat hyvin tueksi myös lähisuhdeväkivallan ehkäisyyn. (Sassi & Huhtimo 2006, 23.)

6 APUA JA TUKEA VERKOSSA

Internetin erilaisia verkkoauttamiseen erikoistuneita sivustoja käytetään esimerkiksi ongelmien ennaltaehkäisyyn, oman tilanteen selvittelyyn, rohkaisuksi hakeutumaan ammatillisen avun palveluihin, henkilökohtaisten tapaamisten väliseksi tueksi, kotitehtäviksi omatoimiseen apuun tai jälkihoitoon. Perinteinen kasvokkain tehtävä sosiaalityö on saanut rinnalleen matalan kynnyksen verkkopalvelut. Verkkoauttaminen ja sen periaatteellinen rajattomuus sekä irtautuminen ajasta ja paikasta, edustaa uudentyypistä psykososiaalista tukemista. (Utoslahti 2009, 8.)

Ammattilaisten työssä verkkoneuvonta on osaltaan edistänyt sekä varhaista puuttumista asiakkaiden ongelmiin että avun piiriin hakeutumista ja avun tarjoamista kriisitilanteissa. Verkkoneuvonta on madaltanut asiakkaiden kynnystä ottaa yhteyttä sosiaaliviranomaisiin ja verkon kautta asioidessa saa helpoiten tiedon itseä askarruttavista asioista. Sosiaalisia ongelmia, kuten syrjäytymistä ja köyhyyttä ei kuitenkaan ratkaista tekniikan avulla. (Heikkonen & Ylönen 2010, 125.)

Tietotekniikan käyttö on sosiaalihuollossa edelleen liian vähäistä. Sosiaaliala voisi hyödyntää verkkopalveluita nykyistä paremmin sekä ammattilaisten tukemisessa että asiakkaan kohtaamisessa. Verkkopalveluiden kehittämisessä on syytä kuitenkin muistaa, että asiakkaan kohtaamiseen sisältyy paljon myös intuitiivista toimintaa, jossa välittyy hiljaista tietoa. Tämä hiljainen tieto ei välity internetin välityksellä samalla tavoin kuin kasvokkain. Tästä syystä voidaankin todeta, että internet ja verkkoauttaminen ovat tervetulleita perinteisen asiakastyön rinnalle, mutteivät pysty kokonaan korvaamaan sitä. Verkkopalvelut sekä esimerkiksi sosiaalisen median keinot lisäävät kuitenkin asiakkaiden mahdollisuuksia tulla huomioiduiksi myös palveluiden suunnittelussa, tiedontuotannossa ja arvioinnissa. (Heikkonen & Ylönen 2010, 114–126.)

Verkkoauttamisen sekä sosiaalipalveluiden lisääminen internetissä saattaisi myös tuoda palvelujen piiriin sellaisia asiakkaita, joita voi olla muuten vaikea

tavoittaa. Tällaisia asiakasryhmiä ovat esimerkiksi nuoret, jotka saattavat olla toimeentulotuen asiakkaita, mutta jotka jättävät aina saapumatta sosiaalityöntekijän vastaanotolle. Nuorisolle suunnattuja verkkofoorumeita, kuten Habbo Hotel ja IRC-galleria on tässä hyödynnetty jo pitkään. Selvää kuitenkin on, että verkkoauttaminen ja -palvelut vähentävät osaltaan asiakkaiden eriarvoisuutta palveluiden saannin suhteen. Tämä on huomattava etu esimerkiksi silloin kun etäisyys palvelua tarjoavaan toimipisteeseen on suuri. (Strömberg-Jakka 2010, 152.)

Internetistä löytyy useita portaaleja, joihin on koottu yhteystietoja ja linkkejä psykososiaalista apua tarvitseville. Vuoden 2008 lopulla järjestettiin näiden portaalien edustajille yhteinen tilaisuus tietojen päivittämistä varten. Tavoitteena oli jäsentää psykososiaalisten palvelujen tehtävää kansalaisten tukemisessa ja ohjaamisessa heille sopiviin palveluihin kriisien ja varhaisvaiheen ennaltaehkäisyn näkökulmasta. Tilaisuudessa oli läsnä Suomen suurimpia verkkoauttamisia tarjoavia palveluita, kuten Apua.info, Elämäntaitokoulu, Päihdelinkki, TerveSuomi, Tukinet ja Portti vapauteen. (Utoslahti 2009, 37.)

Tilaisuudessa kaikkien toimijoiden tavoite yhteinen oli pohtia, miten kansalainen löytää kriiseissä tarvitsemansa palvelun ja tuen. Yhteisesti tultiin siihen johtopäätökseen, että verkkopalveluiden näkyvyyttä tulisi lisätä ja kehittää. Yhtenä ideana esitettiin, että asiakkaille voisi olla hyötyä eri sivustoilta löytyvistä elämäntarinoista siitä, miten apua on saatu. Jokainen verkkoauttajataho tarjoaa verkkopalveluita omalla sektorillaan ja omalle kohderyhmälleen mutta toimijoiden tulisi entistä tiiviimmin hyödyntää esimerkiksi yhteisiä koulutuksia, työskentelyä sekä tiedonjakoa. Konkreettinen yhteistyö vaatii vielä paljon työstämistä. (Utoslahti 2009, 37–42.)

6.1 Verkkoauttamisen eettiset periaatteet

Verkkoauttamista tarjoavat sosiaalialan ammattilaisten lisäksi myös lukuisat vapaaehtoisvoimin toimivat yhteisöt. Palveluiden laadun kannalta on tärkeää,

että näillä toimijoilla on yhtenäiset eettiset toimintaperiaatteet. Vapaaehtoisen puhelin- ja verkkoauttamisen eettisten periaatteiden neuvottelukunta (PuhEet) on perustettu huolehtimaan siitä, että auttavien puhelinten ja verkkopalvelujen toiminta on mahdollisimman laadukasta sekä eettisesti perusteltua ja kestävää.

Vapaaehtoisen puhelin- ja verkkoauttamisen eettisten periaatteiden neuvottelukunta hyväksyi kokouksessaan 28.3.2006 vapaaehtoiselle puhelin- ja verkkoauttamiselle eettiset periaatteet. Niissä periaatteissa määritellään tarjotun palvelun tavoitteiden lisäksi myös oikeudet ja velvollisuudet yhteydenottajalle, palvelun ylläpitäjäyhteisölle että päivystäjälle. (PuhEet 2010.)

Vapaaehtoisen puhelin- ja verkkoauttamisen eettisten periaatteiden neuvottelukunnan mukaan puhelin- tai verkkopalvelusta ja sen laadusta vastaa ylläpitäjäyhteisö. Ylläpitäjäyhteisöitä voivat olla yhdistykset, säätiöt tai uskonnolliset yhdyskunnat. Toiminnan tulee olla yleishyödyllistä eikä siitä saa koitua taloudellista hyötyä ylläpitäjälle. Myös yhteydenottajalle pitää tarjota mahdollisuus tulla kuulluksi kyseiseen palveluun kuuluvissa asioissa. Palveluiden kulmakiviä ovat luottamuksellisuus, nimettömyys sekä yhteydenottajan kunnioittaminen. Päivystäjän tulee saada koulutusta, tukea ja ohjausta tehtävänsä. Päivystäjällä on myös oikeus pysyä nimettömänä ja olla suostumatta epäasialliseen kohteluun. (PuhEet 2010.)

6.2 Vertaistukea internetin keskustelupalstoilta

Internetin tuomat mahdollisuudet lisäävät kansalaisten omatoimista ongelmanratkaisua, jolloin viranomaisten rooli on aiempaa pienempi. Monet internetin vertaisverkostot toimivat erittäin tehokkaasti. Yhtenä sosiaalityön mahdollisuutena voidaankin pitää aktiivisten ja vaikuttavien verkkovertaisryhmien muodostumista. (Heikkonen & Ylönen 2010, 125.) Internetin kautta voi jokainen purkaa mieltään ja kysyä neuvoa. Ehkä juuri tästä syystä internetin vertaistukiryhmät ja keskustelupalstat ovat niin suosittuja.

Laihon (2007) mukaan vertaistukiryhmät ovat hyvä kanava niille, joilla on voimat lopussa tai jotka kärsivät sosiaalisista peloista. Keskustelijoina ryhmissä on kaikenlaisia ihmisiä. Verkkoyhteisö näyttää erinomaisuutensa myös silloin, kun on ongelmansa vuoksi leimautumisvaarassa, kuten pienellä paikkakunnalla asuessa. Vertaistukiryhmistä voi olla apua, vaikkei itse kirjoita mitään. Muiden viestien lukeminen saattaa jo antaa tunteen ongelman jakamisesta ja yhteisöön kuulumisesta. Tärkeää on kuitenkin muistaa, ettei Internet voi aina korvata kasvokkain tapahtuvaa keskustelua. Jos ongelmat ovat vaikeita, on ehdottoman tärkeää hakeutua ammattilaisen vastaanotolle. (Laiho 2007.)

6.3 Verkkoauttaminen Suomessa

Internetiä sekä ammatillista että vertaistukea tarjoavana kanavana eli niin sanottuna virtuaalisena auttamisympäristönä on maailmalla tutkittu jo pitkään. Kotimaista internettutkimusta on tehty esimerkiksi kasvatustieteen alalla. Sosiaalityön alalla tutkittua tietoa on vielä niukasti. Tämä saattaa olla osasyynä siihen, että verkkoauttaminen julkisella sektorilla on vielä verrattain vähäistä. (Granholm 2010, 157.) Tällä hetkellä on jo sosiaalialallakin käynnissä tutkimuksia, joissa verkkoauttamista sekä verkkoneuvontaa sosiaalialalla pyritään selvittämään ja kehittämään.

Päihdelinkki on eräs verkkoauttamisen alalla toimivista ammattilaisapua tarjoavista internetsivustoista Suomessa. Sosiaaliterapeutti Tuomo Seppälä (2009) on yksi Päihdelinkin verkkoauttajista. Seppälän mukaan verkkoauttamisen etuja verrattuna perinteisiin kasvokkain tapahtuviin asiakastapaamisiin on useita. Tärkeimpänä asiakkaan kannalta Seppälä pitää anonymiteetin säilymistä. Seppälä on huomannut, että kipeistä ja häpeälliseksi koetuista päihteiden käyttöön liittyvistä asioista on helpompi kysyä ensin anonyymisti. Seppälä ohjeistaa kysyjä aina tarvittaessa ottamaan yhteyttä paikalliseen A-klinikkaan, etenkin jos asiakas tarvitsee enemmän apua kuin verkon kautta pystytään tarjoamaan. Parhaimmillaan verkkoauttaminen on tukea, neuvontaa ja ohjausta oikeiden ammattilaistahojen luo tarvittaessa. Verkkoapua on saatavilla mihin vuorokauden aikaan tahansa ja verkkoauttajalle

voi jättää kysymyksen haluamaansa aikaan. Neuvonnan lisäksi Päihdelinkin sivuilta löytyy paljon muun muassa paljon hyödyllisiä vinkkejä sekä työkaluja omatoimiseen päihteidenkäytön vähentämiseen, tietoa päihteidenkäytön haitoista ja keskustelualueita. (Seppälä 2009.)

Useat verkkoauttamiseen erikoistuneet internetsivustot ovat laatineet käyttäjäkyselyitä omille verkkosivuilleen. Kävijäkyselyitä sivustollaan on järjestänyt muun muassa Päihdelinkki, joka tarjoaa tietoa eri riippuvuuksista ja runsaasti oma-apuvälineitä päihteidenkäytön hallintaan. Sivuston suuresta suosiosta kertoo se, että Päihdelinkillä oli vuonna 2010 kuukausittain keskimäärin 72 000 kävijää. Päihdelinkissä on toteutettu viime aikoina kaksi kävijäkyselyä, toinen vuonna 2007 ja jälkimmäinen keväällä 2010. Päihdelinkki on näillä kyselyillä pyrkinyt kartoittamaan kävijäprofiilia ja saamaan heiltä tietoa sivuston kehittämiseksi. (Päihdelinkki i.a.) Kyseessä on melko vastaavat kyselyt kuin Portti vapautteen -internetsivustosta tehty kävijäkysely.

Päihdelinkin vuonna 2010 järjestämän kyselyn mukaan sivuilla kävijöistä suurin osa oli nuoria kaupunkilaisia. Suurin yksittäinen ikäryhmä oli 17–26-vuotiaat. Yli 80 % vastanneista asui kaupunkialueella. Valtaosa, lähes neljä viidesosaa kävijöistä oli työssä käyviä tai opiskelijoita. Syitä Päihdelinkin sivuilla vierailmiseen oli useita. Yleisimpiä syitä olivat muun muassa työn tai opiskelun vuoksi, aihepiirin kiinnostavuus sekä oman tilanteen takia. Huomattavaa kyllä, yleisin syy vierailuun oli oman tilanteen vuoksi. Eniten tietoa haettiin alkoholiin liittyvissä kysymyksissä. Erityisen suuressa suosiossa Päihdelinkin sivuilla olivat keskustelualueet. Jopa yli 80 % oli kokenut saaneensa keskustelualueilta päihteisiin ja riippuvuuksiin liittyvää hyödyllistä tietoa. Merkittävää oli myös keskustelualueilta saatu vertaistuki sekä ymmärrys läheisen päihdeongelmaa kohtaan. (Päihdelinkki i.a.)

Päihdelinkki tukee myös sosiaali- ja terveystieteiden ammattilaisia työssään. Kyselyyn vastanneiden joukossa oli muun muassa terveydenhoitajia, sairaanhoitajia, lähihoitajia, sosiaalityöntekijöitä, lääkäreitä sekä nuorisotyöntekijöitä. Nämä ammattilaiset käyttivät eniten hyödykseen päihde- ja riippuvuusalan asiantuntijoiden kirjoittamia artikkeleita. Lisäksi he mainitsivat

hyötyneensä keskustelupalstoista saaden niistä tietoa ajankohtaisista ilmiöistä ja ymmärrystä asiakkaiden tilannetta kohtaan. Myös Päihdelinkin testit, joilla voi kartoittaa asiakkaan tilannetta esimerkiksi yhdessä vastaanotolla, olivat suuressa suosiossa. (Päihdelinkki i.a.)

Myös Neuvoa antavat -verkkopalvelu järjesti vuonna 2008 kävijäkyselyn omalla sivustollaan. Neuvoa antavat -verkkosivut on suunnattu muun muassa kuntien päihdetyötä tekeville ammattilaisille. Tähän kyselyyn pystyi vastamaan Neuvoa antavat -internetsivujen kautta kaikki sivustolla vierailevat. Vastaajia oli yhteensä 246 henkilöä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2008.)

Neuvoa antavat -sivuston kävijäkyselyn mukaan heidän sivuillaan vierailee enemmistönä 41–60 -vuotiaat. Naisia heistä oli 87 %. Sivustolle oli selvästi muodostunut oma vakiokävijäkuntansa, sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset. Peräti 86 % kävijöistä ilmoitti olevansa alan toimihenkilöitä tai asiantuntijoita. Pääosin he työskentelivät ehkäisevässä päihdetyössä tai päihdehoitopaikassa. Ainoastaan 7 % prosenttia kävijöistä etsi sivuilta tietoa koskien omaa tai läheisen päihteiden käyttöä. Erityisen kiinnostavaa vastaajista sivuilla oli päihdealan ajankohtaistieto, tiedot päihdeongelmien hoidosta, hoitomenetelmistä ja -paikoista sekä alan hankkeet, projektit ja päihdestrategiat. Myös alan tutkimukset ja tilastot kiinnostivat yli puolta kävijöistä. Hyvää Neuvoa antavat -sivustolla oli vastaajien mielestä tiedon ajankohtaisuus, luotettavuus ja monipuolisuus. Sisältöä pidettiin myös asiantuntevana ja laaja-alaisena. Kehittämistä toivottiin sivujen helpompaan löytämiseen ja haluttu tieto koettiin ajoittain hankalaksi löytää. Kouluarvosanaksi sivusto sai kahdeksan. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2008.)

Mielenterveyspalveluita verkossa tarjoaa Tukinet -internetsivusto, joka on internetissä toimiva kriisikeskus. Sivustolta löytyy muun muassa palveluhakemisto, aineistokanta, tarinat -osio, keskusteluryhmiä sekä mahdollisuus kahdenkeskiseen palveluun ammattiauttajan kanssa. Sivusto on toiminut vuodesta 2000 ja kokonaiskävijämäärä on vuoden 2010 lopussa ollut huikeat 1,4 miljoonaa. (Tukinet i.a.)

Vuosina 2009–2011 Tukinet koordinoi Apua.info -sivustoa. Apua.info -internetsivustolle on koottu runsaasti psykososiaalista tukea tarjoavia verkkopalveluita yhdelle sivustolle. Apua tarvitessaan, asiakas löytää sivustolta nopeasti esimerkiksi tiedon oman elämän tilanteensa selvittelyyn, sopivan vertaistukiryhmän tai saa tietoa kolmannen sektorin palvelutarjonnasta. Apua.info kutsuu itseään verkkoauttamisen nettikirjastoksi. Sivusto toteutuu yhteistyössä lukuisten sosiaali- ja terveystieteiden organisaatioiden kesken. (Apua.info i.a.)

Apua.info:n vuonna 2005 tehdyn kävijäkyselyn mukaan yli puolet vieraili heidän sivustollaan henkilökohtaisesta kiinnostuksesta. Ammatillisesta kiinnostuksesta sivuilla vieraili kolmannes. Kyselyyn vastanneista oli 86 % naisia. Vastajat jakaantuivat kaikkiin ikäryhmiin, eniten kuitenkin 26–45-vuotiaita. (Utoslahti 2009, 65.) Huomattavaa tässä tutkimuksessa oli, että kaksi kolmas osaa vastaajista koki, että internetistä löytyy tietoa, joka tukee omassa elämässä selviytymistä. Hyödyllisintä palvelussa olivat vastaajien mielestä artikkelit, vertaistuki, oman avun välineet ja testit sekä päivitetty alan uutiset. Hyvänä tapana tiedon esittämiseen vastaajat pitivät muun muassa asiantuntija-artikkeleita, sähköpostitse tapahtuvaa neuvontaa asiantuntijalta, rajattuja keskusteluryhmiä sekä lyhyitä esittelyvideoita mieltä askarruttavasta aiheesta. Kehittämisehdotuksia verkkoauttamiselle tuli myös esiin. Selviämiskertomusten julkaiseminen sivustoilla, esittelyt järjestöiden toiminnasta, keskustelualueiden lisääminen, päiväkirjapalvelu sekä lyhyet gallupit ja kyselyt olivat yleisimpiä eri sivustoilta toivottavia uusia sisältöjä. (Utoslahti 2009, 61–66.)

7 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Opinnäytetyömme aiheena oli tutkia rikostaustaisten henkilöiden verkkoauttamisen mahdollisuuksia ja esteitä. Perehdyimme Portti vapauteen -internetsivustoon, joka on suunnattu rikostaustaisille sekä heidän läheisilleen. Laadimme Portti vapauteen -sivustolle kävijäkyselyn, joka julkaistiin sivustolla syksyllä 2010. Varmistaaksemme sen, ettei internetissä kerätty aineisto jää liian suppeaksi laadimme lisäksi informoidun kirjallisen kyselyn Portti vapauteen -internetsivujen käytöstä. Informoidulla kyselyllä tarkoitetaan kirjallisesti täytettävää kyselyä, johon vastaamiseen yhdyskuntaseuraamusviraston työntekijät antoivat ohjeet kyselylomaketta antaessaan. Tämän kyselyn toteutimme yhteistyössä Rikosseuraamuslaitoksen Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston kanssa. Rakenteeltaan ja kysymystyypeiltään informoitu kirjallinen kysely oli samankaltainen kuin internetissä toteutettu kysely. Lisäksi toivoimme kirjallisella kyselyllä saavamme vastauksia siihen, mitä esteitä Portti vapauteen -sivuston käytölle voi olla.

Tutkimuksemme toteutettiin kvantitatiivisena tutkimuksena. Kvantitatiivista eli määrällistä tutkimusta nimitetään myös tilastolliseksi tutkimukseksi. Sen avulla voidaan selvittää lukumääriin ja prosenttiosuuksiin liittyviä kysymyksiä. Asioita voidaan kuvata numeerisesti ja niistä voidaan laatia taulukoita sekä kuvioita. Kvantitatiivinen tutkimus auttaa kartoittamaan olemassa olevan tilanteen, mutta se ei aina kerro asioiden syitä. (Heikkilä 2008, 16.) Ronkaisen ja Karjalaisen (2008,19) mukaan kvantitatiivinen tutkimus hyödyntää määrällisyyttä, määrien muutoksia, niiden jatkumojia, ryhmien sekä kontekstien välisiä eroja rakentaakseen kuvausta ja tulkintaa todellisuudesta ja siinä olevista vaikutussuhteista.

7.1 Tutkimuskysymykset

Tutkimuksemme tavoitteena oli tuottaa Kriminaalihuollon tukisäätiölle mahdollisimman paljon selkeää tietoa Portti vapauteen -internetsivuston käyttäjistä. Erityisesti kriminaalihuollon tukisäätiötä kiinnosti mitä tietoa

sivustolta haetaan ja mitkä sivuston osat koetaan hyödyllisiksi. Kyselyn avulla halusimme myös selvittää, millaista tietoa käyttäjät toivoisivat sivustolle lisää.

Tutkimuskysymyksemme olivat seuraavat:

1. Kuka käyttää Portti vapauteen sivustoa?
2. Mitä tietoa Portti vapauteen -sivustolta haetaan?
3. Mitä tietoa Portti vapauteen -sivustolle toivottaisiin lisää?
4. Mitä esteitä Portti vapauteen -sivuston käytölle on?

7.2 Kyselylomakkeen laadinta

Kyselylomake on olennainen tekijä tutkimuksessa. Käyttämämme Webropol -ohjelma mahdollisti tietokoneen ja internetin käytön sekä tutkimuskysymysten laadinnassa että aineistonkeruussa ja analysoinnissa. Heikkilä (2008, 48–49) esittää hyvän tutkimuslomakkeen tunnusmerkkejä. Hyvä tutkimuslomake on muun muassa selkeä ja yksiselitteinen, kysyy vain yhtä asiaa kerrallaan, etenee loogisesti, lomake ei ole liian pitkä, kaikki kysymykset ovat tarpeellisia sekä että lomaketta on helppo käsitellä myöhemmin tilasto-ohjelmalla. (Heikkilä 2008, 48–49.) Huomioimme nämä seikat omaa kysymyslomaketta laatiessamme. Kaikki kyselylomakkeeseen valitut kysymykset antoivat tietoa koskien tutkimuskysymyksiämme. Erityistä huomiota kiinnitimme kysymysten selkeyteen. Tutkimuksessa käytetyt kyselylomakkeet löytyvät liitteistä 1 ja 2.

Suurin osa tutkimuslomakkeemme kysymyksistä oli suljettuja eli vaihtoehdot antavia kysymyksiä. Heikkilän (2008, 50) mukaan tällaisia kysymyksiä kutsutaan myös strukturoiduiksi kysymyksiksi. Strukturoidut kysymykset ovat tarkoituksenmukaisia silloin, kun vastausvaihtoehdot ovat rajattuja ja ne tiedetään etukäteen. Suljetut kysymykset ovat yksinkertaisia käsitellä ja huomioivat erityisen hyvin sen, että kaikki vastaajat eivät ole kielellisesti lahjakkaita ja vastausten tuottaminen voi olla hankalaa. Kysymyksiä, joihin voidaan valita useita vastausvaihtoehtoja, nimitetään monivalintakysymyksiksi.

(Heikkilä 2008, 51.) Kaksi kysymyksistämme oli sekamuotoisia. Heikkilän (2008, 52) mukaan sekamuotoisissa kysymyksissä osa vastausvaihtoehdoista on annettu ja yleensä viimeinen vastausvaihtoehto on avoin. Tämä antoi vastaajalle mahdollisuuden vastata jotain, mitä emme osanneet huomioida vastausvaihtoehtoja laatiessamme. Kahdessa kysymyksessä käytimme monivalintakysymyksiä, koska näihin kysymyksiin saattoi yksittäisellä vastaajalla olla useita vastausvaihtoehtoja. Useampaa vaihtoehtoa vastaukseen tarvittiin esimerkiksi kysyessämme mitä sivuston osia vastaaja oli käyttänyt tai mistä asioista hakee tietoa. Nämä suljetut, sekamuotoiset sekä monivalintakysymykset sopivat kyselymme kohderyhmän huomioiden hyvin kyselylomakkeeseen. Pääosin kysymykset koskivat sivuston alueita, jolloin vastausvaihtoehdot oli myös helppo rajata, koska ne olivat Portti vapauten - internetsivuston sisällön mukaisia.

Kyselylomakkeemme lopuksi esitimme myös kaksi avointa kysymystä. Näissä kysyimme Portti vapauten -sivuston kehittämideoita sekä mikä vastaajien mielestä sivustolla on säilyttämisen arvoista. Heikkilän (2008, 49) mukaan avoimet kysymykset soveltuvat parhaiten kysymyksiin, joihin ei tiedetä tarkkaa vaihtoehtoa etukäteen. Avointen kysymysten etuna on, että voivat tuoda esiin uusia näkökantoja sekä parannusehdotuksia. Tosin ne myös houkuttelevat vastaamatta jättämiseen ja niiden luokittelu voi olla vaikeaa. (Heikkilä 2008, 49.)

Esitimme Kriminaalihuollon tukisäätiölle huomattavasti tarkempaa ja laajempaa tutkimuslomaketta, mutta heidän toiveidensa mukaisesti lyhensimme ja yksinkertaistimme kyselylomaketta huomattavasti. Kysymyslomakkeestamme jäivät pois muun muassa asteikkotyypiset vastaukset, joilla olisimme saaneet tietoa vastaajien mielipiteistä ja mielipiteiden voimakkuudesta. Toisaalta näiden kysymystyyppien poisjättäminen oli perusteltua huomioiden tutkimuksen kohderyhmän, joilla saattaa esimerkiksi olla heikko keskittymiskyky. Käyttämällä selkeitä avoimia ja monivalintakysymyksiä toivoimme, ettei kukaan jättäisi vastaamatta kyselyyn sen vaikeaselkoisuuden vuoksi.

7.3 Aineiston keruu

Laadimme tutkimuksemme aineiston keruuta varten Portti vapauteen -internetsivustolle kävijäkyselyn. Kyselyn sisältö rakentui yhteistyössä Kriminaalihuollon tukisäätiön henkilökunnan kanssa. Linkki kävijäkyselyyn löytyi Portti vapauteen -internetsivuston pääsivulta. Kyselyyn vastattiin Portti vapauteen -sivustolla neljän kuukauden ajan syksyllä 2010. Vastaajia oli yhteensä 69 henkilöä.

Varmistaaksemme sen, ettei internetissä kerätty aineisto jää liian suppeaksi laadimme lisäksi informoidun kirjallisen kyselyn Portti vapauteen -internetsivujen käytöstä ja tunnettavuudesta. Kirjallisen kyselyn toteutimme yhteistyössä Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston kanssa. Tällä kyselyllä pyrimme selvittämään, mitä esteitä Portti vapauteen -sivuston käytölle voi olla. Lisäksi toivoimme saavamme tietoa sivuston tunnettavuudesta ja siitä, millaista sisältöä sivustolta toivottaisiin löytyvän. Yhdyskuntaseuraamustoimiston infopisteen työntekijät jakoivat kyselylomaketta kolmen viikon ajan syyskuussa 2010 asiakkailleen. Kyselyyn vastasi 45 henkilöä. Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston apulaisjohtaja Sanna Kohvakka (2011) arvioi, että ajanvarausrekisterin mukaan kyseisenä aikana heidän toimistollaan asioi noin 500 asiakasta. Jostain syystä kyselymme tavoitti vain hyvin pienen osan Yhdyskuntaseuraamustoimiston asiakkaista kyselyn järjestämisen aikana. Lisäksi osaan kysymyksistä tuli hyvin vähän vastauksia. Tämä puolestaan johtui kyselyn rakenteesta. Osaan kysymyksistä ei pystynyt vastaamaan jos Portti vapauteen -internetsivusto ei ollut entuudestaan tuttu.

Syötimme myös informoidun kirjallisen kyselyn tulokset Webropol -ohjelmaan. Näin saimme molempien kyselyiden tulokset samaan muotoon ja vertailukelpoisiksi raportointia ja analyysia varten. Esitämme osan informoidun kirjallisen kyselyn tuloksista vastaajien lukumäärän emmekä prosentuaalisen osuuden mukaan. Näin vältytään vastausten vähäisyydestä johtuvasta vääristymästä tuloksissa.

7.4 Aineiston analysointi

Heikkilän (2008, 143) mukaan aineiston keruun ja tallentamisen jälkeen alkaa sen käsittely ja analysointi. Apuna sekä tutkimuslomakkeen teossa että tulosten analysoinnissa käytimme Webropol -ohjelmaa. Internetkyselyssä vastaukset tallentuvat suoraan tietokantaan. Tämän myötä aineistoa on mahdollista käsitellä heti aineiston keruun päätyttyä. Internetkysely on nopea tapa kerätä aineistoa. Käyttämämme Webropol -ohjelmisto vaatii käyttäjältään vain toimivan verkkoyhteyden ja internet -selaimen. Webropol -ohjelmiston avulla voi tehdä valmiita yhteenvetoja kyselyaineiston tuloksista. (Heikkilä 2008, 69–71.) Vastausten analysoinnissa käytettiin Webropol -ohjelmiston valmiita raportteja.

Sijaintilukuja käytetään kuvaamaan vastausten jakauman sijaintia. Keskiarvolla tarkoitetaan aritmeettista keskiarvoa, joka saadaan jakamalla saatujen arvojen summa niiden kokonaislukumäärällä. (Heikkilä 2008, 83.) Tutkimusraporteissa vastaukset ilmoitettiin lukumäärien sekä prosenttijakaumien mukaisesti. Kysymykset oli laadittu niin, että vastaukset luokiteltiin selkeästi lukumäärien mukaan. Näistä luvuista laskettiin myös prosentuaalinen osuus kokonaismäärästä. Tulokset esitetään taulukoissa. Heikkilän (2008, 149) mukaan taulukko sopii hyvin useiden lukujen esittämiseen pienessä tilassa. Taulukoissa on helppo vertailla tietoja ja tehdä nopeita päätelmiä. Taulukon visuaalisuus vaikuttaa huomattavasti sen luettavuuteen. (Heikkilä 2008, 149.) Hyvästä taulukosta tulevat ilmi selkeä numeroitu otsikko, lähteet sekä sarakkeiden ja rivien otsikot. On olennaista, että taulukon rakenne korostaa niitä seikkoja, joista taulukolla halutaan kertoa. Lisäksi on tärkeää, että tekstiin sijoitetut taulukot tulkitaan myös tekstissä. (Heikkilä 2008, 149.)

8 TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimuksemme koostui kahdesta erillisestä kyselylomakkeesta, Portti vapauteen -internetsivuston kävijäkyselystä ja Helsingin Yhdyskuntaseuraamustoimiston asiakkaille kohdistetusta kirjallisesta toimistokyselystä. Internetin kävijäkyselyyn vastasi 69 ja informoituun toimistokyselyyn 45 henkilöä. Esittämiemme taulukoiden erot vastausten yhteismäärissä selittyvät sillä, että joidenkin kysymysten kohdalla vastaajien määrä on pienempi, koska osaan kysymyksistä jätettiin kyselyn rakenteen vuoksi vastaamatta. Joidenkin kysymysten suurempaa yhteismäärää selittää se, että yksi vastaaja saattoi ilmoittaa useamman vastauksen. Molemmissa kyselyissä oli lisäksi avoimia kysymyksiä. Näissä tuloksissa yhdistimme ja toimme esiin yleisimpiä vastauksia.

8.1 Taustatiedot

Portti vapauteen -intersivuston taustatiedoissa kysyimme vastaajan sukupuolta, ikää, asuinalueita sekä elämäntilannetta. Näillä kysymyksillä haimme vastauksia siihen, kuka sivustoa käyttää eli mistä lähtökohdista sivustolle hakeudutaan.

8.1.1 Vastaajien sukupuoli

Tilastokeskuksen (2010b) mukaan yleisesti naisten ja miesten internetin käytöllä ei ole merkittäviä eroja. Kuitenkin Portti vapauteen -internetsivuston kävijäkyselyn vastaajista huomattava enemmistö, lähes 90 % oli naisia. Tuloksemme osoittavat, että naiset esimerkiksi kirjoittavat sivuston keskustelupalstoille paljon miehiä aktiivisemmin. Tätä ei tue Tilastokeskuksen (2010b) tutkimus internetin käyttötarkoituksista sukupuolen mukaan. Heidän mukaansa viestien kirjoittaminen keskustelupalstoille on naisten ja miesten

välillä lähes yhtä aktiivista. Yleisesti naisista 44 % ja miehistä 41 % kirjoittaa viestejä internetiin. (Tilastokeskus 2010b.)

TAULUKKO 1. Vastaajien sukupuoli

Sukupuoli	määrä	prosentti
Nainen	62	89,9 %
Mies	7	10,1 %
Yhteensä	69	100,0 %

8.1.2 Vastaajien ikä

Kaikki kävijäkyselyyn vastanneet sijoittuivat ikäryhmiin 18–57 vuotta. Yli puolet sivuston käyttäjistä oli alle 38-vuotiaita. Suurin yksittäinen ikäryhmä olivat 18–27-vuotiaat. Silti huomattavinta tuloksissa olivat suuret 38–47 ja 48–57-vuotiaiden ikäryhmien osuudet sivuston käyttäjissä. Näihin ikäryhmiin sijoittui lähes puolet käyttäjistä. Tämä kumoaa ennakkokäsityksemme siitä, että nuorempien internetin käyttö olisi selvästi aktiivisempaa kuin iäkkäämpien. Vastaajien ikäjakauma osoittaa, että Portti vapauteen -internetsivustoa käyttävät kaiken ikäiset. Yllättäen melko suuri osa kävijöistä sijoittuikin vanhempiin ikäryhmiin.

TAULUKKO 2. Vastaajien ikä

Ikä	määrä	prosentti
Alle 18-vuotias	0	0,0 %
18 – 27 -vuotias	23	33,3 %
28 – 37 -vuotias	16	23,2 %
38 – 47 -vuotias	14	20,3 %
48 – 57 -vuotias	13	18,8 %
58 -vuotias tai yli	3	4,4 %
Yhteensä	69	100,0 %

8.1.3 Vastaajien asuinalue

Kävijäkyselyyn vastanneiden asuinalueet sijoituivat eri puolille Suomea. Enemmistö, yli puolet vastaajista asui Etelä-Suomen läänissä. Toiseksi eniten vastaajista sijoittui Länsi-Suomen läänin ja kolmanneksi Itä-Suomen läänin. Vähiten vastaajia asui Oulun sekä Lapin läänissä.

Nämä tulokset selittynevät suurilla asukasmäärillä Etelä- ja Länsi-Suomessa. Luonnollisesti asukasmäärä vaikuttaa myös siihen, että näillä alueilla on myös enemmän vankeja ja vapaudessa rangaistusta suorittavia henkilöitä. Sitä, vaikuttaako asuinalue henkilön internetin käyttöön on myös kiinnostavaa pohtia. Tilastokeskuksen (2010a) mukaan pääkaupunkiseudulla asuvista peräti 85 % käyttää internetiä päivittäin. Maaseudun asukkaiden internetin käyttö on selvästi vähäisempää. (Tilastokeskus 2010a). Vaikuttaa siis siltä, että internetin aktiivinen käyttö sopii paremmin kaupunkilaiseen elämäntapaan ja näin keskittyy väestörikkaile alueille Suomea. Tästä löytynee selitys myös Portti vapauten -internetsivuston käyttäjien asuinalueiden selkeälle painoittumiselle Etelä-Suomeen.

TAULUKKO 3. Vastaajien asuinalue

Asuinalue	määrä	prosentti
Etelä-Suomen lääni	34	51,5 %
Länsi-Suomen lääni	19	28,9 %
Itä-Suomen lääni	7	10,6 %
Oulun lääni	5	7,5 %
Lapin lääni	1	1,5 %
Ahvenanmaan lääni	0	0,0 %
Yhteensä	66	100 %

8.1.4 Vastaajien elämäntilanne

Vastaajista puolet oli työssä kävijöitä. Työttömiä sekä opiskelijoita oli yhtä paljon, 17 % kumpiakin. Ainostaan yksi vastaajista suoritti rangaistusta. Suuri työssäkävijöiden osuus oli vastoin ennakkokäsitystämme sivuston käyttäjistä. Todennäköisesti nämä työssäkäyvät vastaajat olivat rikostaustaisen läheisiä,

esimerkiksi puolisoita tai äitejä. Tätä tukee myös aiemmin esitelty melko korkea ikäjakauma vastaajissa. Tämä tulos saattaa myös kertoa siitä, että rikostuomiota suorittavat eivät itse käytä sivustoa kovinkaan aktiivisesti. Selvää on, että rikostaustaiset eivät ainakaan vastanneet tähän kyselyyn.

TAULUKKO 4a. Vastaajien elämäntilanne

Elämäntilanne	määrä	prosentti
Työssä	41	46,6 %
Hoidan kotia ja/tai perhettä	11	12,6 %
Opiskelen	15	17,0 %
Olen työttömänä	15	17,0 %
Olen eläkkeellä	2	2,3 %
Suoritan rangaistusta	1	1,1 %
Joku muu, mikä?	3	3,4 %
Yhteensä	88	100 %

TAULUKKO 4b. Vastaajien elämäntilanne

Muu elämäntilanne	määrä
Alan ammattilainen	1
Syrjäytynyt	1
Ei ole määritellyt elämäntilannetta	1
Yhteensä	3

8.2 Saatavuus ja käytön useus

Seuraavaksi esittelemme tuloksia Portti vapauteen -internetsivuston käyttöön liittyen. Halusimme selvittää, miten sivustolle päädyttiin ja kuinka usein sivustolla vierailtiin.

8.2.1 Portti vapauteen -internetsivuston löytäminen

Tapoja päätyä Portti vapauteen -internetsivustolle oli monia. Internetin hakukoneet johdattivat hyvin Portti vapauteen -internetsivustolle. Suurin osa vastaajista oli päätenyt sivustolle ilman etukäteen tarkkaa tietoa internetosoitteesta. Yleisimmin sivusto löydettiin hakukoneen avulla tai seuraamalla linkkiä muilta sivuilta. Vastaajista lähes viidesosa löysi sivuston

Kriminaalihuollon tukisäätiön internetsivujen kautta. Muuta kautta tehokkaimmin tiedon sivustosta vastaajat saivat muun muassa esitteiden, ilmoitustaulujen tai työpaikan välityksellä tai peräti sattuman kautta. Ilahduttavaa tuloksissa oli havaita, että osa oli päätenyt sivustolle tapaamansa työntekijän vihjeestä. Markkinoinnin kehittämisessä yhteistyö eri tahojen viranomaisten ja muiden toimijoiden kanssa onkin ensisijaisen tärkeää.

TAULUKKO 5. Portti vapauteen -internetsivuston löytäminen

Sivuston löytäminen	määrä	prosentti
Ystävä tai tuttu suositteli	3	3,5 %
Kriminaalihuollon tukisäätiön nettisivuilta	14	18,9 %
Sain tiedon tiedotusvälineistä	2	2,8 %
Seurasin linkkiä muilta sivuilta	20	27,1 %
Tapaamani työntekijä suositteli	6	8,2 %
Facebookin kautta	2	2,8 %
Hakukoneen avulla	21	28,4 %
Muulla tavoin, miten?	6	8,2 %
Yhteensä	74	100 %

TAULUKKO 5a. Portti vapauteen -internetsivuston löytämisen muut tavat

Internetsivuston löytäminen muulla tavoin	määrä
Sattumalta	1
Työni kautta	2
Esitteet ja ilmoitustaulut	3
Yhteensä	6

8.2.2 Portti vapauteen -internetsivuston käytön useus

Sivuston käyttö oli kyselyyn vastanneiden keskuudessa aktiivista. Yli puolet vastanneista kävi sivustolla säännöllisesti useamman kerran kuukaudessa. Huomattavaa oli, että usea vastaaja ilmoitti vierailevansa sivustolla jopa päivittäin. Yllättävän moni, lähes kolmasosa vastaajista vieraili kyselyyn vastatessaan Portti vapauteen -internetsivustolla ensimmäistä kertaa. Erittäin ilahduttavaa oli, että nämä sivuston tuoreet käyttäjät suhtautuivat sivustoon positiivisesti ja pitivät sivustosta saatua vaikutelmaa ja sisältöä hyvänä, vaikkeivät sitä erityisen tarkasti vielä tunteneet.

TAULUKKO 6. Portti vapauteen -internetsivustolla käynti

Sivustolla käynti	määrä	prosentti
Päivittäin	4	5,80 %
Muutaman kerran viikossa mutta en päivittäin	16	23,2 %
Kerran pari kuukaudessa	19	27,6 %
Harvemmin kuin kerran pari kuukaudessa	9	13,0 %
Olen ensimmäistä kertaa	21	30,4 %
Yhteensä	69	100,0 %

8.3 Sivuston käytön tarkoitukset

Portti vapauteen -internetsivujen sisällön kehittämisen kannalta oli tärkeää selvittää, miksi sivustolla vierailtiin, mitä tietoa sieltä etsittiin ja mitä sivuston osioita oli aktiivisimmin käytetty.

8.3.1 Portti vapauteen -internetsivustolla vierailun syy

Vastaajista yli puolet haki sivustolta läheisiään ja heidän tilannettaan koskevaa tietoa sekä vertaistukea. Erityisesti näitä vastaajia kiinnosti kuinka muut läheiset kokevat tuomion sekä jaksavat tuomion ajan. Vertaistuen saaminen ja sen merkitys on sivuston käyttäjille erittäin suuri. Puolisoaan siviilissä odottavat kertoivat, että vertaistuen avulla he saavat voimia jaksaa yksin arjessa. Vastaavia tälle kohderyhmälle suunnattuja keskustelufoorumeita internetissä ei ole muita ja sitä vastaajat pitivätkin keskustelupalstojen osalta erityisen onnistuneena.

TAULUKKO 7a. Portti vapauteen -internetsivustolla vierailun syy

Vierailun syy	määrä	prosentti
Oman rikostaustani takia	3	4,5 %
Yleisen kiinnostuksen takia	21	31,3 %
Läheisen rikostaustaisen takia	37	55,2 %
Muu syy, mikä?	6	9,0 %
Yhteensä	67	100 %

TAULUKKO 7b. Portti vapauteen -internetsivuston vierailun muu syy

Muut syyt	määrä
Olen opiskelija	2
Liittyy työhöni	4
Yhteensä	6

8.3.2 Portti vapauteen -internetsivustolta haettava tieto

Yli kolmasosa vastaajista vieraili sivustolla koska oli kiinnostunut järjestöjen auttamismahdollisuuksista. Avun tarve vaikeassa elämäntilanteessa on suuri. Rikostuomio koskettaa tuomion saaneen lisäksi aina myös hänen läheisiään. Palveluiden piiriin hakeutuminen esimerkiksi pienellä paikkakunnalla voi olla häpeällistä ja leimaavaa. On kuitenkin selvää, että apua ja tukea tarvitaan runsaasti. Voidaankin todeta, että Portti vapauteen -internetsivusto on löytänyt paikkansa auttamismahdollisuuksien kartoittamiseen ja avun hankintaan niille henkilöille, joiden elämää oma tai läheisen rikostuomio koskettaa.

Rangaistusjärjestelmän toiminta kiinnosti viidesosaa vastaajista. Tietoa esimerkiksi Suomen rangaistusjärjestelmästä, rikoksen seuraamuksista tai eri vankiloiden käytännöistä voi olla vaikea löytää. Portti vapauteen -internetsivuille paljon tätä tietoa on koottuna yhteen paikkaan. On hienoa, että myös kävijät ovat huomanneet tämän.

Muusta syystä tietoa haki noin 10 % vastaajista. Muita syitä oli esimerkiksi asunnottomuus. Tämä kertoo, kuinka konkreettisissa asioissa rikostaustainen sekä hänen läheisensä tarvitsee apua. Asunnottomuus on rikostuomion suorittamisen jälkeen tavallinen ongelma. Tieto Kriminaalihuollon tukisäätiön tuetun asumisen palveluista ja niiden tarve on saattanut ohjata henkilön myös Portti vapauteen -internetsivustolle tai vastaavasti tietoa asumispalveluista etsitään ensin Portti vapauteen -internetsivujen kautta.

Sivustolla vieraili myös sosiaali- ja terveysalan ammattilaisia sekä vankiloiden henkilökuntaa, jotka ilmoittivat päivittävänsä tietojaan ammatillisessa mielessä.

Nämä vastaajat mainitsivat Portti vapauteen -internetsivuston toimivan heille hyvänä lähteenä rikosseuraamusalan viimeisimmän tiedon päivittämiseen.

Sivuston vastaajien parissa vähiten kiinnostusta herätti Rikokseton elämä -osio, vain 5 % vastaajista haki sieltä tietoa. Tämä kertonee siitä, ettei sivustoa niinkään käytetä rikoksettoman elämäntavan säilyttämisessä tai rikosten ennaltaehkäisyssä. Yhteenvetona todettakoon, että pääsääntöisesti sivustolle päädytään kun rikostuomio on jo saatu, ja se koskettaa omaa tai läheisen elämää.

TAULUKKO 8a. Portti vapauteen -internetsivustolta haettava tieto

Haettava tieto sivustolta	määrä	prosentti
Rikokseton elämä	5	4,9 %
Läheisiä koskeva tieto	37	34,8 %
Järjestöjen auttamismahdollisuudet	31	29,4 %
Rangaistusjärjestelmän toiminta	23	21,1 %
Muu syy, mikä?	10	9,8 %
Yhteensä	102	100 %

TAULUKKO 8b. Portti vapauteen -internetsivustolta haettavan tiedon muut syyt

Haettava tiedon muut syyt	määrä
Asunnottomuus	1
Elämän tilanteen selkeyttäminen	1
Muistokirjoitus edesmenneelle miehelleni	1
Oman ammattitaidon kehittäminen	1
Sivustolla saa purkaa tunteita anonyyminä	1
Rikollisuus ja päihitteet	1
Vertaistuki, Linnalesket	3
Yhteistyön mahdollisuus, vankien auttaminen	1

8.3.3 Portti vapauteen -internetsivuston käytetyt osiot

Selvitimme myös, mitä Portti vapauteen -sivuston osioita vastaajat olivat käyttäneet. Ehdottomasti suosituin alue oli sivuston keskustelupalstat. Ahkerasti käytettyjä olivat myös Vankilaopas sekä Opas vankilasta vapautuvalle. Lisäksi muun muassa Tietopankin artikkelit sekä Ajankohtaista -palstan tekstit olivat monien kävijöiden suosiossa.

Sivustoa käytettiin myös jonkin verran muista kuin vastausvaihtoehtojen ehdottamista syistä. Vastaajat kirjasivat syiksi muun muassa tietojen etsimisen vankiloista, Tukea ja apua- tarinat sekä Köyhyysmanifestin. Jonkun verran oli käytetty myös järjestöluetteloa.

Edellä mainitut tulokset vahvistavat, että sivuston sisältö on laajasti ja monipuolisesti käytetty. On tärkeää huomata, että kaikilla sivuston osioilla oli vierailtu eikä mitään sivustolta löytyvää koeta täysin tarpeettomaksi tai kiinnostamattomaksi.

TAULUKKO 9a. Portti vapauteen -internetsivuston käytetyt osiot

Käytetyt osiot sivustolta	määrä	prosentti
Tapahtumakalenteri (rikostaustaisten tai läheisten)	8	4,2 %
Kysy lakimieheltä ja sosiaalityöntekijältä	13	6,9 %
Kysy perheterapeutilta	3	1,6 %
Keskustelupalsta (esim.Linnalesket)	42	23,3 %
Tietopankin artikkelit	25	13,4 %
Aihekohtainen linkkiluettelo	9	4,8 %
Järjestöluettelo	6	3,2 %
Opas vankilasta vapautuvalle	15	8,0 %
Vankilaopas (ohjeet tapaajille)	26	13,9 %
Kohtaamisia -palstan jutut	13	6,9 %
Ajankohtaista -palstan jutut	18	9,6 %
Jotain muuta, mitä?	8	4,2 %
Yhteensä	186	100 %

TAULUKKO 9b. Portti vapauteen -internetsivuston muut käytetyt osiot

Jotain muuta, mitä?	määrä
Ei vastausta	3
Köyhyysmanifesti	1
Kaikki osiot	1
Tukea ja apua -tarinat	1
Keskustelupalstalle rekisteröityminen	1
Tietoa vankiloista	1

8.4 Portti vapauteen -internetsivuston arviot

Kyselyssä selvitimme käyttäjien mielipidettä Portti vapauteen -internetsivustosta arvosanoin. Käytimme asteikkoa 4-10, niin että arvosana 4 oli huonoin ja 10 paras. Arvosanoja annettiin sivuston hyödyllisyydelle, tiedon ajankohtaisuudelle, kiinnostavuudelle, ulkoasulle sekä Portti vapauteen -internetsivustolle kokonaisuudessaan. Kokonaisuudessaan sivusto sai vahvan arvosanan 8,4. Tämä osoittaa, että Portti vapauteen -internetsivuston sisältöön ollaan tyytyväisiä.

Tulosten perusteella voidaan todeta, että Portti vapauteen -internetsivusto koettiin pääosin erittäin hyödylliseksi, ajantasaiseksi ja se on vastaajien mielestä kiinnostava. Kuitenkin sivuston ulkoasun osalta arvioissa oli jonkin verran hajontaa ja eriäviä mielipiteitä. Osa oli tyytyväinen sivustoon sellaisenaan, mutta moni toivoi sivuston ulkoasuun parannusta ja selkeyttämistä. Erityisesti etusivulla toivottiin selkeämmin näkyvän koko sivuston sisältö eri osa-alueineen.

TAULUKKO 10. Portti vapauteen -internetsivuston hyödyllisyys

Sivuston hyödyllisyys	määrä	prosentti
Arvosana 4	0	0,0 %
Arvosana 5	3	4,5 %
Arvosana 6	6	9,1 %
Arvosana 7	12	18,2 %
Arvosana 8	15	22,7 %
Arvosana 9	22	33,4 %
Arvosana 10	8	12,1 %
Yhteensä	66	100 %

TAULUKKO 11. Portti vapauteen -internetsivuston ajantasaisuus

Sivuston ajantasaisuus	määrä	prosentti
Arvosana 4	0	0,0 %
Arvosana 5	1	1,5 %
Arvosana 6	4	6,2 %
Arvosana 7	9	13,8 %
Arvosana 8	18	27,7 %
Arvosana 9	24	37,0 %
Arvosana 10	9	13,8 %
Yhteensä	65	100 %

TAULUKKO 12. Portti vapauteen -internetsivuston kiinnostavuus

Sivuston kiinnostavuus	määrä	prosentti
Arvosana 4	0	0,0 %
Arvosana 5	0	0,0 %
Arvosana 6	3	4,6%
Arvosana 7	11	16,9%
Arvosana 8	17	26,2%
Arvosana 9	18	27,7 %
Arvosana 10	16	24,6%
Yhteensä	65	100,0 %

TAULUKKO 13. Portti vapauteen -internetsivuston ulkoasu

Sivuston ulkoasu	määrä	prosentti
Arvosana 4	0	0,0 %
Arvosana 5	1	1,5 %
Arvosana 6	11	16,9 %
Arvosana 7	12	18,5 %
Arvosana 8	15	23,1 %
Arvosana 9	18	27,7 %
Arvosana 10	8	12,3 %
Yhteensä	65	100,0 %

TAULUKKO 14. Portti vapauteen -internetsivusto kokonaisuutena

Kokonaisuus	määrä	prosentti
Arvosana 4	0	0,0 %
Arvosana 5	0	0,0 %
Arvosana 6	1	1,5 %
Arvosana 7	15	23,1 %
Arvosana 8	14	21,5 %
Arvosana 9	27	41,5 %
Arvosana 10	8	12,3 %
Yhteensä	65	99,9 %

8.5 Tärkeitä ja kehitettävät asiat sivustolla

Kävijäkyselyn lopussa oli kaksi avointa kysymystä, mihin vastaajat saivat kirjoittaa omin sanoin mikä on säilyttämisen arvoista Portti vapauteen -internetsivustolla. Vastauksista tuli ilmi monta säilyttämisen arvoista asiaa ja hyviä kehittämissideoita.

8.5.1 Portti vapauteen -internetsivustossa säilyttämisen arvoista

Vastauksia tähän tuli yhteensä 17 kappaletta, ja ne sisältävät monia ehdotuksia siitä, mitä on erityisen tärkeää säilyttää sivustolla. Ainoastaan vastaajista kaksi ilmoitti, ettei ole ehtinyt tutustua sivustoon kunnolla eikä näin ollut perehtynyt sivuston sisältöön.

Voidaan todeta, että saatujen vastauksien perusteella kaikki sivustolla koettiin säilyttämisen arvoiseksi. Erityisen tärkeitä sisältöjä vastaajille olivat ihmisten omat kokemukset, vertaistuen merkitys, keskustelupalstat, ajankohtaiset tiedot, vankilaopas, tietopankki, tiedot vankiloista, laitoksista ja kaikki mikä tukee vankilasta vapautuvia, läheisiä ja heidän kanssaan yhteistyötä tekeviä tahoja. Vastaajat nostivat myös hyvänä esille mahdollisuuden kysyä ammattilaisilta ja asiantuntijoilta.

Myös ne vastaajat, jotka ilmoittivat olevansa rikosseuraamusalan ammattilaisia, kokivat sivuston erittäin tarpeellisena ja hyödyllisenä. Lisäksi he arvostivat sivustoa siitä, että se antaa oikeaa tietoa vankeudesta ja laitoksista. He myös mainitsivat sivuston hyväksi ja selkeäksi käyttä.

8.5.2 Portti vapauteen -internetsivuston kehittämisideoita

Kyselyn lopuksi kysimme miten sivustoa pitäisi kehittää eteenpäin. Kehitysideoita tuli vastaajilta runsaasti. Olemme yhdistelleet samantyyppisiä kehittämisideoita. Kehitysideoita tuli yhteensä 30.

Moni vastaajista toi esille Portti vapauteen -internetsivujen vähäisen näkyvyyden ja markkinoinnin puutteen. Mainittiin, että sivusto oli löytynyt vahingossa selatessa internetiä. Lisäksi toivottiin tehokkaampaa markkinointia suoraan kohderyhmälle.

Erityisen paljon toivottiin osiota, josta löytyisi tietoa eri vankiloiden käytännöistä. Vankilaoppaaseen toivottiin käytännön tietoa kaikista Suomen vankiloista. Kysymyksiä lähinnä herätti, miten eri vankiloissa käytännössä toimitaan ja joku mainitsi, että asiat on aina joutunut oppimaan ja selvittämään kantapään kautta. Käytännön asioilla tarkoitettiin etupäässä perhetapaamisten käytäntöjä, tietoa vankien vaatteista, posteista, laskuista, mahdollisuudesta velka-apuun sekä tietoa erityisesti niille, joiden läheinen suorittaa rangaistusta ensimmäistä kertaa. Edelliseen liittyen, keskustelupalstalle toivottiin sellaista aluetta, jossa voisi kysyä mieltä askarruttavia kysymyksiä vankiloiden sekä rikosseuraamustoimistojen henkilökunnalta. Lisäksi sivustolta toivottiin löytyvän vankien omia kokemuksia vankiloista.

Sivuston ulkoasuun parannusta toivoi useampi vastaajista. Ulkoasua pidettiin epäselvänä ja siihen toivottiin lisää selkeyttä. Sivustoa toivottiin jatkuvasti kehittäväksi ja päivitettäväksi niin, että aina löytyisi uutta luettavaa. Sivustolle toivottiin myös Online chat -aluetta, jossa voisi keskustella kahden kesken. Osa toivoi myös suljettua keskustelualuetta, jonne olisi pakollinen rekisteröinti. Tämän nähtiin mahdollistavan tarvittaessa luottamuksellisemman sekä avoimemman keskustelun. Sivustolle toivottiin materiaalia myös lapsille. Tähän liittyen toivottiin neuvoja ja tukea perheille tilanteissa, joissa perheenjäsen menee suorittamaan rangaistusta tai on vapautumassa.

8.6 Kirjallinen informoitu kysely Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston asiakkaille

Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimistolla toteutetussa informoidussa kirjallisessa kyselyssä kysyimme hieman suppeammin Portti vapauteen -internetsivustoon ja sen käyttöön liittyviä asioita. Kartoitimme kyselyssä vastaajan taustatietoja ja internetin käyttöä yleisesti. Selvitimme myös, oliko vastaaja vierailut Portti vapauteen -internetsivustolla ja mistä aiheista oli tietoa etsitty. Lisäksi halusimme tietää, oliko sivusto entuudestaan tuttu tai vastaavasti miksi sivustoa ei ole vierailtu. Kyselyyn vastasi kokonaisuudessaan 45 yhdyskuntaseuraamustoimiston asiakasta.

8.6.1 Taustatiedot

Päinvastoin kuin Portti vapautteen -internetsivuston kävijäkyselyssä, tämän informoidun kirjallisen toimistokyselyn vastaajista valtaosa, 90 %, oli miehiä. Tämä oli huomioitavaa, koska internetsivuston kävijäkyselyssä oli vastaajista miehiä vain 10 % ja naisia 90 %. Tämä vahvistaa käsitystämme siitä, että Portti vapautteen -internetsivuston käyttäjät pääosin rikostuomion saaneen henkilön läheisiä, kuten puolisoita tai äitejä. Ikäjakama informoituun kirjalliseen toimistokyselyyn vastanneissa oli 21–50 vuotta. Kaikki vastaajat asuivat pääkaupunkiseudulla, mikä on selvää huomioiden rikosseuraamuslaitoksen alueellisen sijainnin.

8.6.2 Internetin ja Portti vapautteen -sivuston käyttö

Huomattavaa oli, että vastaajista lähes kolme neljäsosaa käytti internetiä päivittäin. Ainoastaan vastaajista yksi ilmoitti, ettei käytä internetiä lainkaan. Siten Portti vapautteen -internetsivuston käyttö olisi kaikille vastaajista mahdollista, koska internetin käyttö oli heille arkipäivää. Kuitenkaan 93 % vastaajista ei ollut koskaan vierailut Portti vapautteen -internetsivustolla. Tästä syystä voimmekin todeta, että valtaosan vastaajista oli mahdotonta ottaa kantaa sivuston sisältöön.

Vastaajista kolme oli joskus vierailut Portti vapautteen -internetsivustolla. Syiksi vierailuun nämä kolme vastaajaa ilmoittivat etsineensä sivustolta tietoa selvittääkseen jatkossa paremmin ilman rikoksia, olleensa kiinnostunut neuvontapalstoista sekä käyneensä sivuilla uteliaisuudesta. Kaikki kolme vastaajaa vastasivat kiinnostavimmaksi aiheeksi sivustolla velka- ja ulosottoasiat sekä velkaneuvonnan. Samoin heillä oli kiinnostusta kunnan palveluita, kuten toimeentuloa sekä Kelan etuuksia kohtaan. Myös valitus- ja kantelumahdollisuudet sekä asuntoasiat kiinnostivat näitä vastaajia.

Esteinä sivuston käytölle ilmoitettiin lähes kaikissa tapauksissa tietämättömyys sivuston olemassaolosta. Joku mainitsi myös saaneensa tarvitsemansa avun muualta. Tästä johtuen on selvää, että sivuston markkinointia ja tunnettavuutta pitää kehittää erityisesti rikostaustaisten keskuudessa.

Ehdotuksia siitä, mitä aihepiirejä sivustolta jo olemassa olevien lisäksi toivottaisiin löytyvän tuli viisi. Kahdessa niistä toivottiin sivustolle tietoa työllistymisasiasta ja työpaikoista. Muissa ehdotuksissa toivottiin listaa Toverikuntien yhdistyksistä, alue-esittelyitä, joissa kerrottaisiin suurimmista kaupungeista. Lisäksi yksi vastaaja toivoi sivustolta löytyvän internetpelejä.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Valtaosa Portti vapautteen -internetsivustoa käyttävistä on tulosten mukaan naisia. Vastajat jakautuivat laajasti kaikkiin ikäryhmiin. Poikkeuksena olivat ainoastaan alle 18-vuotiaat, joita ei kyselyyn vastannut lainkaan. Suurimpia käyttäjiä olivat 18–27-vuotiaat mutta myös sitä vanhemmat ikäryhmät olivat hyvin vahvasti edustettuina vastaajissa. Siten erityisen huomattavaa oli, että ikäryhmien 38-vuotiaista aina yli 58-vuotiaisiin käyttö muodosti yli kolmasosan koko sivuston kävijämäärästä. Vastaajien asuinpaikkakunnat sijoittuivat Etelä- ja Länsi-Suomeen. Vastajat olivat pääosin työssäkävijöitä, mutta joukossa oli myös muun muassa paljon työttömiä sekä opiskelijoita.

Portti vapautteen -internetsivustolle päädyttiin yleisimmin internetin hakukoneiden avulla. Yleisin syy sivustolla vierailuun oli läheisen rikostaustan takia. Selvästi suurimmassa suosiossa olivat sivuston keskustelualueet. Tämä vahvistaa käsitystämme siitä, että sivuston pääasiallista käyttäjäkuntaa ovat rikostuomion saaneen läheiset. Avun tarve tässä vaikeassa elämäntilanteessa on suuri. Tyypillisimmin sivustolta haettiin tietoa koskien järjestöjen auttamismahdollisuuksia, Suomen rangaistusjärjestelmää sekä käytäntöjä eri vankiloissa ja laitoksissa. Moni vastaaja koki näiden tietojen olevan muualta hankalasti löydettävissä.

Tulosten mukaan Portti vapautteen -internetsivustolle toivottaisiin edelleen lisää käytännön tietoa koskien vankeusrangaistuksen suorittamista. Vankilaoppaaseen toivottiin koottavaksi monipuolista tietoa vankiloiden käytännöistä koskien muun muassa perhetapaamisia, laskujen hoitoa sekä mahdollisuuksia velka-apuun. Tähän liittyen, on kuitenkin hyvä pohtia, mikä lopulta kuuluu järjestölähtöisen portaalin tehtäviin ja mikä kuuluisi viranomaisten itsensä huolehdittavaksi. Nyt näyttää siltä, ettei vankiloiden käytännöstä ole tietoa koottuna missään. Portti vapautteen -internetsivuston ehdottomana ansiona voidaan ehdottomasti pitää, että sinne on tätäkin tärkeää tietoa jossain määrin koottuna.

Kato Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimistolla kyselyn vastauksissa oli erittäin huomattava. Se tavoitti vain noin kymmenesosan potentiaalisista vastaajista. Kyselyyn vastanneet olivat pääosin miehiä. Näiden vastaajien ikäjakauma oli 21-vuotiaasta 60-vuotiaaseen. Tuloksissa oli huomattavaa, näistä vastaajista valtaosa ilmoitti käyttävänsä internetiä päivittäin. Kuitenkaan yli 90 % heistä ei ollut vierailut Portti vapauteen -internetsivustolla ja pääasiallinen syy tähän oli, ettei sivuston olemassa olosta tiedetty. Ainoastaan vastaajista kolme oli vierailut sivustolla aikaisemmin. Suurin este Portti vapauteen -internetsivuston käytölle on sen vähäinen tunnettavuus.

Markkinoinnin kehittäminen kohderyhmälle on tulevaisuudessa ensisijaisen tärkeää. Paras tapa lisätä sivuston suosiota on yksinkertaisesti kohderyhmälle tarpeellisen ja ajankohtaisen tiedon jatkuva tuottaminen portaaliin. Lisäksi apuna markkinoinnissa voisi hyödyntää esimerkiksi sosiaalista mediaa. Hyvin tärkeänä yhteistyökumppanina markkinoinnin ja tunnettavuuden parantamiseen ovat myös rikostaustaisten kanssa työskentelevät ammattilaiset. Sivuston käyttöön voisi rohkaista, jos työntekijän opastuksella tutustuttaisiin yhdessä sivustoon tai työntekijän annettaisi edes esitteen sivustosta.

Sivuston ulkoasun selkeyteen siitä näkökulmasta, että moni rikostaustainen kärsii luki- tai hahmotushäiriöistä voisi olla hyvä kiinnittää huomiota. Ehkä jopa selkokielen käytölle voisi olla tarvetta. Lisäksi olisi tärkeää, että Rikosseuraamuslaitoksen tiloissa, kuten tapaajien odotustiloissa, olisi infopisteitä, joissa olisi kirjallista tietoa auttavista tahoista sekä läheisille että rangaistuksesta vapautuville.

Havaitsimme joitakin mielenkiintoisia yhtäläisyyksiä tekemämme Portti vapauteen -internetsivuston ja Päihdelinkin kävijäkyselyn välillä. Kyselyihin vastaajien enemmistö oli naisia. Tämä voi siis tarkoittaa, että naisten kynnyks hakea apua ja tietoa ongelmiin on herkempi. Ainakin voidaan sanoa, että naiset näyttävät vastaavan kävijäkyselyihin miehiä aktiivisemmin. Tämä päti kaikkien tutkimiemme verkkoauttamista tarjoavien sivustojen kävijäkyselyiden kohdalla. Syyt sivustolla vierailemiseen poikkesivat jonkin verran. Yleisin syy Portti vapauteen -internetsivustolla oli läheisen vuoksi. Päihdelinkissä vierailtiin

vastaavasti eniten henkilökohtaisista syistä. (Päihdelinkki i.a.) Huomattavin yhtäläisyys kävijäkyselyiden tuloksissa oli keskustelupalstojen ja vertaistuen suuri merkitys. Sekä Päihdelinkin että Portti vapautteen -internetsivujen kävijät ylistivät keskustelupalstoja siitä, kuinka niissä jaetut aidot kokemukset auttavat oman tilanteen peilaamisessa sekä antavat tukea vaikeassa elämäntilanteessa. (Päihdelinkki i.a.) On siis selvää, että vertaistuki on verkkopalveluiden ja verkkoauttamisen ehdoton vahvuus. Vaikeissa ja häpeällisiksikin koetuissa elämäntilanteissa avun saaminen helposti ja huomattomasti on ensisijaisen tärkeää. Vertaistuki auttaa ymmärtämään, että samassa tilanteessa on muitakin. Tämä auttaa puolestaan itseä jaksamaan.

10 TUTKIMUKSEN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Opinnäytetyön eettisyydellä tarkoitetaan tapaa, jolla itse työhön, sen ongelmiin ja tutkimuksen kohderyhmään suhtaudutaan. Kohderyhmän elämäntilanne ja sen kunnioittaminen on tärkeää huomioida. (Kuokkanen, Kivirinta, Määttä & Ockenström 2007, 27.) Opinnäytetyömme kohderyhmänä olivat rikostaustaiset ja heidän läheisensä. Moni kohderyhmään kuuluva on syrjäytynyt ja elää useilla mittareilla mitattuna huono-osaisempaa elämää kuin valtaväestö. Häpeä ja leimautumisen pelko koskettavat rikostaustaisten läheisiä. Tästä syystä kohderyhmän kunnioittaminen, tasa-arvoisuuden korostaminen ja epäkohtien esiin nostaminen olivat meille tärkeitä eettisiä arvoja läpi työn.

Haasteita työmme eettisyydelle toi se, että internet oli keskeisessä osassa työssämme. Granholmin (2010, 160) mukaan internetin käyttäminen aineiston keruussa on aina eettisesti haastavaa. On mahdotonta luoda yhtenäisiä, kaikkiin tilanteisiin sopivia eettisiä normeja internettutkimukselle. Haasteena ovat esimerkiksi paikan ja todellisuuden käsitteet, sekä julkisen ja yksityisen rajat, jotka voivat internetissä olla häilyviä. Kaikki internetin käyttäjät tulkitsevat että tuottavat Internetin informaatiota ja sisältöä omasta kontekstistaan käsin. (Granholm 2010, 160.)

Tämä pätee myös meidän internetkyselymme osalta. Eettisyyden pohdinta on internetiä käytettäessä hankalaa. Esimerkiksi sitä, vastaavatko kaikki kyselyyn tosissaan ja ymmärtävätkö vastaajat kysymykset oikein, on mahdotonta varmistaa. Toisaalta eettisyyttä internetissä toteutettavassa kyselyssä lisää se, että ketään vastaajista ei voi tunnistaa. Vastaaminen on myös vapaaehtoista.

Informoidun kirjallisen kyselyn osalta vastaajien yksityisyys säilyi sillä, että kyselylomake annettiin yhdyskuntaseuraamustoimiston infopisteestä muiden asiakkaalle jaettavien papereiden mukana. Rikosseuraamusviraston toivomuksesta emme menneet itse jakamaan kyselylomakkeita asiakkaille. Tämä oli tärkeää, koska näin kohderyhmä säilyi anonyyminä. Leimautumisen pelko ja siihen liittyvät häpeän tunteet oli erityisen tärkeää huomioida tämän

kohderyhmän kohdalla. Kyselylomakkeille oli palautuslaatikko, johon ne palautettiin anonyymisti. Heikkilän (2008, 30) mukaan kato tarkoittaa, että joku jättää vastaamatta kyselyyn. Portti vapauteen -sivustolla olisimme voineet lisätä innokkuutta vastata kyselyyn esimerkiksi järjestämällä arvonnin siihen vastanneiden kesken. Kato voi johtua myös siitä, että linkki kyselyyn jäi huomaamatta pääsivulta.

Huomattavan suuri kato oli Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston kyselyyn vastaamisessa. Vastauksia saatiin vain kymmenesosalta asiakkaista. Jälkeenpäin ajateltuna, olisi ollut järkevää pidentää ajanjaksoa, jonka aikana tämä kysely toteutettiin. Syitä katoon toimistolla järjestettyyn kirjallisen kyselyn kohdalla voi olla useita. Emme voi tietää, unohtiko infopisteen työntekijä antaa kyselylomakkeen asiakkaalle. Emme myöskään tiedä, jättikö joku palauttamatta kyselylomakkeen siksi, ettei sen täyttämiseen ollut riittävästi aikaa. Katoa tässä kyselyssä voi selittää myös se, että yhdyskuntaseuraamustoimiston asiakkailla on tutkimusten mukaan paljon oppimisvaikeuksia. Luki- ja tarkkaavaisuushäiriöt voivat vaikuttaa haluttomuuteen vastata kirjallisiin kyselyihin. Suhteellisen pieni määrä vastauksia vaikutti myös siihen, että joihinkin kysymyksiin saatiin vain muutama vastaus kyselyn rakenteen vuoksi. Näiden yksittäisten mielipiteiden arvo on yleistettävyyden kannalta melko vähäinen. Tutkimukseemme saimme kuitenkin niistäkin arvokasta tietoa.

Heikkilän (2008, 30) mukaan reliabiliteetilla tarkoitetaan tutkimuksen luotettavuutta eli tarkkuutta. Tutkimuksessamme kyselyihin annetut vastaukset olivat pääosin asiallisia ja ne oli ymmärretty oikein. Raportointia helpotti internetkyselyn osalta Webropol -ohjelmisto. Kirjallisen kyselyn kohdalla syötimme tulokset itse Webropol -ohjelmaan, jossa olimme erityisen huolellisia. Raportoinnin virheet ovat erittäin epätodennäköisiä. Kyselylomakkeella saimme hyvin vastauksia tutkimuskysymyksiimme. Vastajien kannalta kyselylomakkeet olivat riittävän yksinkertaisia ja nopeita vastata. Tutkimuksemme laadun kannalta hieman tarkemmat kysymystyypit olisivat antaneet meille tutkijoina enemmän tietoa.

11 POHDINTA

Opinnäytetyömme syntyi pitkäkestoisena prosessityöskentelynä. Työn sisältö on muotoutunut aivan loppumetreille asti. Aivan prosessin alussa alkuun pääseminen oli hankalaa. Heti ensitapaamisessamme Kriminaalihuollon tukisäätiön henkilökunnan kanssa saimme heiltä selkeän toiveen ja hyvät ohjeet opinnäytetyömme toteutukseen. Aihepiiri oli kuitenkin valtavan laaja ja teoriaosuuden sovittaminen kyselyiden sisältöön oli meille hankalaa. Työmme selkeytyi parhaiten vasta siinä vaiheessa, kun tutkimuskysymykset sekä tutkimuksessa käytetyt kyselylomakkeet olivat valmistuneet. Vielä aineiston keruun jälkeenkin huomasimme, että suurta osaa teoriaosuudestamme oli edelleen syytä muokata. Rajasimme lopulta teoriaosuuden vankilassa tuomiota suorittavien sekä heidän läheistensä elämäntilanteiden haasteisiin. Toisena näkökulmana teoriaosuudessamme oli verkkoauttaminen erityisesti sosiaalialalla. Lisäksi avasimme Suomen rikosseuraamusjärjestelmää ja sitä koskevaa lainsäädäntöä. Lopputulokseen teoriaosan vastaavuudesta tuloksiimme olimme lopulta tyytyväisiä.

Opinnäytetyötä tehdessämme suurin haasteemme oli luotettavan lähdekirjallisuuden löytäminen. Aiheemme vierestä tietoa olisi löytynyt paljonkin, mutta tekemämme rajaus oli yllättävän haasteellinen. Verkkoauttaminen on Suomessa jokseenkin jäsentymätöntä tai ainakaan siitä ei ole paljon tutkimustietoa sosiaalialalta. Päädyimmekin käyttämään työssämme paljon internetlähteitä. Mielestämme se oli kuitenkin perusteltua aiheemme huomioiden. Luonnollisesti verkkoauttamiseen liittyvä tuorein tieto on koottu internetiin. Rikosseuraamusala on kokonaisuudessaan laaja, vaikeaselkoinen ja ollut tätä työtä tehdessä suuressa murroksessa organisaatiouudistuksesta johtuen. Tästä syystä moni painettu lähde ei ollut ajantasainen, vaan tuorein tieto löytyi internetistä.

Aiheen ympäriltä jäi vielä valtavasti tutkittavaa. Esimerkiksi rikostaustaisten läheisiä, heidän asemaansa ja tuen tarvetta olisi kiinnostavaa tutkia. Sivustolle avattavan, erityisesti rikostaustaisen perheille suunnatun osion kävijäkysely voisi antaa paljon arvokasta lisätietoa siitä, mitä erityisesti tämä suuri

käyttäjryhmä Portti vapauteen -internetsivustolta toivoo. Tutkimukseemme liittyen hyvin tärkeää olisi myös tehdä seurantatutkimuksia siitä, miten Portti vapauteen -internetsivuston kävijämäärät ja sivustolta haettava tieto kehittyvät. Näin sivusto pysyisi jatkuvasti ajan tasalla siitä, mitä sieltä haetaan ja mitä toivotaan lisää. Edelleen kiinnostavaa olisi toteuttaa kvalitatiivinen tutkimus, jossa selvitettäisiin haastattelututkimuksen avulla Portti vapauteen -internetsivuston merkitystä ja vaikuttavuutta rikostaustaisen auttamisessa joidenkin kohderyhmän henkilöiden kohdalla. Verkkoauttamisen tutkiminen laajempaan ilmiönä olisi myös tärkeää. Verkkotutkimus on Suomessa vielä alussa. Kiinnostavia näkökulmia varmasti riittää. Esimerkiksi vertaistuki ja keskusteluryhmät ovat osoittautuneet internetin käyttäjille erittäin merkityksellisiksi haastavissa elämäntilanteissa. Tämän ilmiön laajempi tutkiminen rikostaustaisten kohdalla olisi varmasti hyödyllistä.

Meidän, tämän opinnäytetyön tekijöiden keskinäinen yhteistyö sujui hyvin. Oli tärkeää, että luottamus siihen, että molemmat tekivät osuutensa, säilyi. Toki yhteistä aikaa eri paikkakunnilla asuvina oli välillä vaikea löytää. Puhelinkeskustelut olivat korvaamattomia opinnäytetyötä työstäessämme. Se, että työtä tekee kaksi henkilöä voi asettaa opinnäytetyöprosessille myös haasteita. Esimerkiksi ajatus sisällöstä tai työn laadusta voi olla erilainen. Siksi onkin hienoa todeta, että selvisimme pitkästä opinnäytetyöprosessistamme ilman suurempia ristiriitoja ja erimielisyyksiä.

Opimme opinnäytetyöprosessimme kautta myös paljon rikoksesta tuomittujen ja erityisesti vankien asemasta Suomessa. Hätkähdyttävintä oli huomata, kuinka huonossa asemassa he yhteiskunnassamme ovat. Huono terveydentila, syrjäytyneisyys, mielenterveys- ja päihdeongelmat sekä taloudelliset vaikeudet ovat akuutteja epäkohtia, joihin tarvitaan laajaa ja runsasta psykososiaalista apua. Internet toimii yhtenä väylänä tähän, muttei selvästikään ole vielä rikostaustaisille luontevin tapa etsiä apua omiin ongelmiin.

LÄHTEET

- Antikainen, Anne-Maarit 2008. Sosiaalityön kehittäminen suljetussa vankilassa. –Kokemuksia Sukeva projektista. Kriminaalihuollon tukisäätiön raporteja 1/2008.
- Apua.info i.a. Apua.infon verkkosivut. Viitattu 24.3.2011. www.apua.info
- Granholm, Camilla 2010. Virtuaalinen auttamisympäristö voimaannuttavan vuorovaikutuksen ja sosiaalisen tuen tarjoajana. Teoksessa Sosiaalityö, tieto ja teknologia 2010. Anneli Pohjola, Aino Kääriäinen & Sirpa Kuusisto-Niemi (toim.) Jyväskylä: PS-kustannus, 157-184.
- Heikkilä, Tarja 2008. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita.
- Heikkonen, Hanna & Ylönen, Katri 2010. Verkkopalveluiden hyödyntäminen sosiaalialan työssä. Teoksessa Sosiaalityö, tieto ja teknologia 2010. Anneli Pohjola, Aino Kääriäinen & Sirpa Kuusisto-Niemi (toim.) Jyväskylä: PS-kustannus, 113-130.
- Kaurala, Marjatta & Kylämarttila, Veikko (toim.) 2010. Rangaistuksesta vapautuvan kuntoutujan asemasta. Kriminaalihuollon tukisäätiön raporteja 2/2010.
- Kohvakka, Sanna 2011. Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston apulaisjohtaja. Sähköpostiviesti 26.4.2011.
- Koski-Jännes, Anja & Hänninen, Vilma 2004. Läheiseni on päihdeongelmainen. Helsinki: Kirjapaja.
- Kriminaalihuollon tukisäätiö i.a. Kriminaalihuollon tukisäätiön verkkosivut. www.krits.fi
- Kuokkanen, Ritva; Kivirinta, Mervi; Määttänen, Jukka & Ockenström, Leena 2007. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä - Opas Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Kurki, Leena; Kurki-Suutarinen, Matleena; Taruvuori, Karoliina 2010. Muurien sisällä. Sosiokulttuurinen innostaminen vankilassa. Tampere: University Press.
- Kärkkäinen, Jukka 2011. Vankien terveystilanne. Viitattu 29.3.2011. www.porttivapauteen.fi
- Laiho, Marianna 2007. Netin virtuaaliapu yhä suosituempaa. Socius. Sosiaali- ja terveystieteiden aikakauslehti 4/2007.
- Laki ehdonalaisen vapauden valvonnasta 2005/782, 23.9.2005.
- Laki rikosseuraamuslaitoksesta 2009/ 953, 27.11.2009.
- Lehmusvaara, Lotta 2009 ja 2010. Kriminaalihuollon tukisäätiö. Haastattelu 1.9.2010 sekä sähköpostiviestit.
- Leppävuori, Antero 2009. Teoksessa Suuronnettomuustilanteiden kriisityö. Antero Leppävuori (toim.) Helsinki:Tammi.
- Luukkala, Jouni 2007. Vankilapsykologin käsikirja. Rikosseuraamusalan koulutuskeskus. Oppikirja 3/2007.
- Poliisi i.a. Suomen poliisin internetsivut. Viitattu 20.2.2011. www.poliisi.fi
- Portti vapauteen i.a. Krinaalihuollon tukisäätiön Portti vapauteen -internetsivusto. Viitattu 30.3.2011. www.porttivapauteen.fi

- PuhEet 2010. Vapaaehtoisen puhelin- ja verkkoauttamisen eettisten periaatteiden neuvottelukunta 2010. Eettiset periaatteet. Viitattu 31.8.2010. www.puheet.net
- Päihdelinkki i.a. Päihdelinkin verkkosivut. Viitattu 25.2. 2011. www.paihdelinkki.fi
- Rikosseuraamuslaitos i.a. Rikosseuraamuslaitoksen internetsivut. www.rikosseuraamus.fi
- Rikosseuraamusvirasto 2003. Perhe muurin toisella puolella. Työryhmän mietintö. Rikosseuraamusviraston julkaisuja 1/2003.
- Ronkainen, Suvi & Karjalainen, Anne 2008. Sähköä kyselyyn! Web-kysely tutkimuksessa ja tiedonkeruussa. Lapin yliopiston menetelmätieteiden tutkimuksia 1.
- Sassi, Tarja & Huhtimo, Petra (toim.) 2006. Kun perhe lusii. Opas vapaudessa rikostaustaisten henkilöiden ja heidän perheidensä kanssa toimiville. Kriminaalihuollon tukisäätiön oppaita 1/2006.
- Seppälä Tuomo 2009. Sosiaaliterapeutti. Hyvinkään A-klinikka ja Päihdelinkki. Haastattelu 20.9.2009.
- Strömberg-Jakka, Minna 2010. Sosiaalityötä ja tasa-arvoa sosiaalitoimen verkkoneuvontaan? Teoksessa Sosiaalityö, tieto ja teknologia 2010. Pohjola, Anneli, Kääriäinen, Aino & Kuusisto-Niemi Sirpa (toim.) Jyväskylä: PS-kustannus, 131-156.
- Sunimento, Kati 2010. Vangit ja oppimisvaikeudet. Viitattu 31.3.2011. www.porttivapauteen.fi.
- Tamminen Eeva 2010. Päätteet, mielenterveys ja vankeus. Viitattu 13.10.2010. www.porttivapauteen.fi
- Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2008. Neuvoa antavat -verkkopalvelun kävijäkyselyn tulokset.
- Tilastokeskus 2010a. Internetin käyttö, käytön useus sekä määrä iän, toiminnan ja asuinpaikan kaupunkimaisuuden mukaan 2010.
- Tilastokeskus 2010b. Internetin käyttötarkoitukset 3 kuukauden aikana sukupuolen mukaan 2010.
- Tukinet i.a. Tukinetin verkkosivut www.tukinet.net. Viitattu 31.3.2011.
- Utoslahti, Kirsi 2009. Yhteinen asiakas ja sosiaalinen teknologia. A-klinikkasäätiön julkaisuja.
- Vankeuslaki 2005/767, 23.9.2009.

LIITTEET:

LIITE 1. Portti vapauteen -internetsivuston kävijäkyselylomake

LIITE 2. Kyselylomake Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston asiakkaille

LIITE 3. Portti vapauteen -internetsivuston etusivu

LIITE 1. Portti vapauteen –internetsivuston kävijäkyselylomake

1. Ikä

- Alle 18-vuotias
- 18 – 27
- 28 – 37
- 38 – 47
- 48 – 57
- 58 tai yli

2. Sukupuoli

- Nainen
- Mies

3. Asuinalue

- Etelä-Suomen lääni
- Länsi-Suomen lääni
- Itä-Suomen lääni
- Oulun lääni
- Lapin lääni
- Ahvenanmaan lääni

4. Elämäntilanne

- Työssä
- Hoidan kotia ja/tai perhettä
- Opiskelen
- Olen työttömänä
- Olen eläkkeellä
- Suoritan rangaistusta
- Joku muu, mikä?

5. Miten löysit Portti vapauteen -sivuston?

- Hakukoneen avulla
- Ystävä tai tuttu suositteli
- Tulin Kritsin nettisivuilta
- Sain tiedon tiedotusvälineistä
- Seurasin linkkiä muilta sivuilta
- Tapamaani työntekijä suositteli
- Facebookin kautta

Muulla tavoin, miten?

6. Kuinka usein käyt Portti vapauteen -sivustolla?

- Päivittäin
- Muutama kerta viikossa mutta en päivittäin
- Kerran pari kuukaudessa
- Harvemmin kuin kerran pari kuukaudessa
- Olen ensimmäistä kertaa

7. Miksi vieraillet Portti vapauteen - sivustolta? (valitse pääasiallinen syy)

- Oman rikostaustani takia
- Yleisen kiinnostuksen takia
- Läheisen rikostaustaisen takia
- Muu syy, mikä?

8. Haen tietoa tai tukea liittyen lähinnä seuraavaan:

- Rikokseton elämä
- Läheisiä koskeva tieto
- Järjestöjen auttamismahdollisuudet
- Muu syy, mikä?

9. Mitä Portin osia olet käyttänyt? (voit valita useita kohtia)

- Tapahtumakalenteri (rikostaustaisten tai läheisten)
- Kysy lakimieheltä ja sosiaalityöntekijältä
- Kysy perheterapeutilta
- Keskustelupalsta (esim.Linnalesket)
- Tietopankin artikkelit
- Aihekohtainen linkkiluettelo
- Järjestöluettelo
- Opas vankilasta vapautuvalle
- Vankilaopas (ohjeet tapaajille)
- Kohtaamisia-palstan jutut
- Ajankohtaista-palstan jutut
- Jotain muuta, mitä?

10. Minkä arvosanan annat...

Portin hyödyllisyydelle itsesi kannalta? (4 on huonoin, 10 on paras)

- 4 5 6 7 8 9 10

Portin sisältämän tiedon ajantasaisuudelle eli tiedon paikkansapitävyydelle?

4 5 6 7 8 9 10

Portin kiinnostavuudelle?

4 5 6 7 8 9 10

Portin ulkoasulle?

4 5 6 7 8 9 10

Portille kokonaisuudessaan?

4 5 6 7 8 9 10

11. Mikä sivustossa on säilyttämisen arvoista?

12. Miten sivustoa pitäisi kehittää eteenpäin?

LIITE 2. Kysely Helsingin yhdyskuntaseuraamustoimiston asiakkaille

Portti vapauteen on Kriminaalihuollon tukisäätiön (KRITS) ylläpitämä internet-sivusto rikostaustaisille, erityisesti vankilasta vapautuneille. Sivuilta löydät tukea päihteettömään ja rikoksettomaan elämään. www.porttivapauteen.fi

Olemme sosionomi(AMK)opiskelijoita Helsingin Diakonia-ammattikorkeakoulussa. Teemme opinnäytetyötä Portti vapauteen -sivustosta.

Pyydämme Sinua ystävällisesti vastaamaan sivustoon liittyviin kysymyksiin. Voit vastata kyselyyn, vaikka et olisi vieraillut Portti vapauteen -sivustolla. Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti ja niistä tehdään tilastollisia yhteenvetoja.

1. Sukupuoli

- Mies
 Nainen

2. Syntymävuosi _____

3. Asuinpaikkakunta _____

4. Kuinka usein käytät internetiä?

- Päivittäin
 Viikoittain
 Joitain kertoja kuukaudessa
 Harvemmin kuin kerran kuukaudessa
 En ollenkaan

5. Oletko käynyt Portti vapauteen -sivustolla?

- Kyllä
 Ei

Jos vastasit ei, siirry kysymykseen 8.

6. Mistä syystä vierailit Portti vapauteen -sivustolla? Voit valita useita syitä.

- Etsin tietoa selvittääkseni itse paremmin jatkossa ilman rikoksia
 Etsin tietoa läheiselleni
 Etsin tietoa vankilaolosuhteista (esim. vankilavierailuista)
 Keskustelupalstojen takia

Neuvontapalvelun takia

Hain tietoa järjestöjen auttamismahdollisuuksista

Uteliaisuudesta

Muusta _____ syystä, _____ mistä?

7. Jos olet hakenut apua sivustolta, mistä aiheesta olit kiinnostunut? Voit valita useita aiheita

Perheeseen liittyvistä kysymyksistä

Rangaistuksen suorittamiseen liittyvistä kysymyksistä

Velka- ja ulosottoasioista tai velkaneuvonnasta

Kunnan palveluista, toimeentulosta tai Kelan etuuksista

Valitus- ja kantelumahdollisuuksista

Vapautumiseen liittyvistä kysymyksistä

Perheväkivaltaan liittyviin kysymyksiin

Asuntoasioista

Päihdeongelmasta

Peli- tai nettiriippuvuudesta

Jostain muusta, mistä?

8. Jos et ole käyttänyt Portti vapauteen -sivustoa, miksi?

En ole tiennyt sivustosta

Muusta syystä, mistä?

9. Mitä muuta kuin kohdassa 7 mainittuja aihepiirejä toivoisit sivustolta löytyvän?

LIITE 3. Portti vapauteen -internetsivuston etusivu
www.porttivapauteen.fi

TETOPANKKI KESKUSTELU NEUVONTA KOHTAAMISIA LINKIT JÄRJESTÖT EKSTRANET

Sivukartta Hae sivustolta Hae

PORTTI VAPAUTEEN

Portaaliuutisia

27.04.2011
Valvontarangaistus tulee oletko valmis

15.04.2011
Joka toinen äänesti Helsingin ja Turun vankiloissa

14.04.2011
Poliisi-tv:ssä puhutaan tänään vankien lapsista

05.04.2011
Vankilakundi voi muuttaa elämänsä

01.04.2011

Portaalin tuottajat

Portaalin ovat tuottaneet [Kriminaalihuollon tukisäätiö](#) ja [Rehellistä elämää -verkosto](#). Portaalin päämääränä on vähentää uusintarikollisuutta parantamalla rikostaustaisten ja heidän läheistensä suoriutumismahdollisuuksia yhteiskunnassa.

Kohtaamisia

Palstalla tapaamme ihmisiä omilla teillään. Kerran kuussa uusi juttu.

[LUE UUSIN](#)
Suo, kuokka ja Terno

RIKOSTAUSTAISILLE

Eväitä rikoksettomaan elämään vankilasta vapautuneille.

LÄHEISILLE

Apua ja tukea rikoksista tuomittujen läheisille.

VANKIEN KÖYHYYSMANIFESTI